

**ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES
SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES**

Πτυχιακή Εργασία

«Creative Commons

και η εφαρμογή τους σε αποθετήρια Ελληνικών βιβλιοθηκών»

Συγγραφέας

Λιάχη Κυριακή (ΑΜ: 15058)

Επιβλέπων: Αλέξανδρος Κουλούρης

Επίκουρος Καθηγητής

Αθήνα, Ιανουάριος 2021

Ευχαριστίες & Αφιερώσεις

Θα ήθελα να ευχαριστήσω πρώτα από όλα τον επίκουρο καθηγητή της παρούσας πτυχιακής εργασίας τον κο. Αλέξανδρο Κουλούρη, για τις πολύτιμες συμβουλές του και για την στήριξη που επέδειξε κατά την διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας.

Επίσης, θέλω να ευχαριστήσω όλα τα μέλη των ελληνικών βιβλιοθηκών που συμμετείχαν στην ολοκλήρωση του ερευνητικού μέρους της πτυχιακής εργασίας.

Ιανουάριος 2021

Λιάχη Κυριακή

Περίληψη

Στην σημερινή εποχή το αποθετήριο αποτελεί την επέκταση των ψηφιακών βιβλιοθηκών. Απαραίτητο συστατικό για τη σωστή χρήση του υλικού που υπάρχει σε αυτά είναι η εκκαθάριση των πνευματικών δικαιωμάτων αλλά και οι κανόνες-πολιτικές πρόσβασης. Στην εργασία αυτή αναλύονται τα αποθετήρια και οι άδειες CC (CC) και οι μορφές πρόσβασης. Για τη παρούσα μελέτη, και για τη διερεύνηση των αδειών CC σχεδιάστηκε μια ερευνά με την συγκέντρωση ερωτηματολογίων από εργαζόμενους σε βιβλιοθήκες διαφόρων ιδρυμάτων στην Ελλάδα, κυρίως ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Από την ερευνά, βλέπουμε ότι η χρήση των αποθετηρίων γίνεται κυρίως για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς με βασική άδεια την CC BY-NC-ND και τον βαθμό αποδοχής των αδειών CC να είναι μεγάλος.

Λέξεις κλειδιά: *CC, αποθετήρια, αυτοαρχειοθέτηση, ανοικτή πρόσβαση, ψηφιακές βιβλιοθήκες*

Abstract

Today, the repository is an extension of digital libraries. A necessary component for the proper use of the material contained in them is the clearing of copyright and access rules-policies. This work analyzes the CC (CC) repositories and licenses and the access forms. For the present study, and for the investigation of CC licenses, a research was designed by collecting questionnaires from employees in libraries of various institutions in Greece, mainly academic libraries. From the research, we see that the use of the repositories is mainly for educational and research purposes with the basic license CC BY-NC-ND and the degree of acceptance of CC licenses to be high.

Keywords: CC, repositories, self-archiving, open access, digital libraries

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες & Αφιερώσεις.....	2
Περίληψη.....	3
Abstract	4
Πίνακας Περιεχομένων	5
Πίνακας Εικόνων.....	6
Πίνακας Σχημάτων	6
1. Κεφάλαιο 1 ^ο : Εισαγωγή	8
1.1. Πλαίσιο, σκοποί και στόχοι της πτυχιακής εργασίας	8
1.2. Μεθοδολογία	9
1.3. Περιορισμοί.....	10
1.4. Ορισμοί	10
1.5. Διάρθρωση της εργασίας.....	12
2. Κεφάλαιο 2 ^ο : Θεωρητικό μέρος – Βιβλιογραφική έρευνα – Σχετικές έρευνες	12
2.1. Τα Αποθετήρια	12
2.1.1. Τα Ιδρυματικά Αποθετήρια	14
2.1.2. Τα Θεματικά Αποθετήρια.....	15
2.1.3. Ιδρυματικά και Θεματικά Αποθετήρια	15
2.1.4. Εθνικές, Ακαδημαϊκές, Ειδικές και Λαϊκές Βιβλιοθήκες	16
2.2. Διαφορές μεταξύ Αποθετηρίων και Ψηφιακών Βιβλιοθηκών.....	18
2.3. Οι άδειες Creative Commons	19
2.4. Αυτοαρχειοθέτηση και χρήση των Creative Commons.....	21
2.5. Τα γραφεία των Creative Commons.....	22
2.6. Μορφές πρόσβασης	23
2.6.1. Η Ανοικτή πρόσβαση.....	23
2.7. Οι άδειες πρόσβασης.....	26
2.8. Τα μέρη των αδειών	27
2.9. Τα στοιχεία των αδειών	30
2.10. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των CC.....	32
2.11. Η πνευματική ιδιοκτησία	34
2.12. Η ανοικτή πρόσβαση και οι Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες	36

3. Κεφάλαιο 3 ^ο : Ερευνητικό μέρος.....	39
3.1. Βιβλιογραφική έρευνα.....	39
3.2. Σχετικές έρευνες.....	39
3.3. Ερευνητικά ερωτήματα.....	42
3.4. Σχεδιασμός έρευνας.....	43
Κεφάλαιο 4 ^ο : Αποτελέσματα	44
4.1 Δημογραφικά στοιχεία	44
4.2 Ερευνητικά ερωτήματα.....	45
Κεφάλαιο 5 ^ο : Συμπεράσματα	60
Βιβλιογραφία.....	62
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	64
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	64

Πίνακας Εικόνων

Εικόνα 1: Ανοικτή Πρόσβαση στην Ελλάδα.....	38
---	----

Πίνακας Σχημάτων

Πίνακας 1 Δημογραφικά στοιχεία	44
Πίνακας 2 Αποτελέσματα περιεχομένου αποθετηρίου.....	45
Πίνακας 3 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τις πτυχιακές εργασίες.....	46
Πίνακας 4 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τις μεταπτυχιακές εργασίες.....	47
Πίνακας 5 Αποτελέσματα CC χρησιμοποιείται για τις διδακτορικές διατριβές.....	47
Πίνακας 6 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τις μετα-διδακτορικές διατριβές..	47
Πίνακας 7 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τα άρθρα περιοδικών	48
Πίνακας 8 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τα πρακτικά συνεδρίων	48
Πίνακας 9 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για παρουσιάσεις.....	49
Πίνακας 10 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για διαλέξεις	50
Πίνακας 11 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τεχνικές αναφορές.....	50
Πίνακας 12 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τεχνικές μελέτες	50
Πίνακας 13 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για ερευνητικά αποτελέσματα	50
Πίνακας 14 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για ερευνητικά έργα.....	50
Πίνακας 15 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για μαθήματα.....	50

Πίνακας 16 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για αρχειακό υλικό	51
Πίνακας 17 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για βιβλία	51
Πίνακας 18 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για φωτογραφίες.....	51
Πίνακας 19 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για βίντεο	52
Πίνακας 20 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για άλλο περιεχόμενο.....	52
Πίνακας 21 Αποτελέσματα βαθμών αποδοχής CC χρηστών και δημιουργών.....	53
Πίνακας 22 Αξιολόγηση χρήσης των CC ως προς τους χρήστες και τα αποθετήρια	53
Πίνακας 23 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τις πτυχιακές εργασίες	54
Πίνακας 24 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τις μεταπτυχιακές εργασίες	54
Πίνακας 25 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τις διδασκαρικές διατριβές.....	55
Πίνακας 26 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τις μετα- διδασκαρικές διατριβές.....	55
Πίνακας 27 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τα άρθρα περιοδικών	55
Πίνακας 28 Αποτελέσματα πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τα πρακτικά συνεδρίων	56
Πίνακας 29 Αποτελέσματα πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για παρουσιάσεις	56
Πίνακας 30 Αποτελέσματα πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για διαλέξεις	56
Πίνακας 31 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τεχνικές αναφορές	56
Πίνακας 32 Αποτελέσματα πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τεχνικές μελέτες	56
Πίνακας 33 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για ερευνητικά αποτελέσματα	57
Πίνακας 34 Αποτελέσματα πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για ερευνητικά έργα.....	57
Πίνακας 35 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για μαθήματα	57
Πίνακας 36 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για αρχειακό υλικό	57
Πίνακας 37 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για βιβλία	57
Πίνακας 38 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για φωτογραφίες	58
Πίνακας 39 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για βίντεο	58
Πίνακας 40 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης χρησιμοποιούνται για άλλο περιεχόμενο	58
Πίνακας 41 Αποτελέσματα βαθμών αποδοχής	59
Πίνακας 42 Αξιολόγηση χρήσης των CC ως προς τους χρήστες και τα αποθετήρια	60

1. Κεφάλαιο 1^ο : Εισαγωγή

1.1. Πλαίσιο, σκοποί και στόχοι της πτυχιακής εργασίας

Αντικείμενο της παρούσας πτυχιακής εργασίας αποτελεί η διεξαγωγή μελέτης των CC και η χρήση τους στα αποθετήρια των Ελληνικών βιβλιοθηκών. Η λέξη αποθετήριο (repository) προέρχεται από το ρήμα αποθέτω κι έτσι το αποθετήριο θεωρείται η επέκταση των ψηφιακών βιβλιοθηκών και το «μέρος», στο οποίο αποθηκεύεται και διατηρείται η πληροφορία. Στην συνέχεια παρέχεται η πρόσβαση σε αυτή (την πληροφορία), με στόχο να είναι διαθέσιμη για μελλοντική χρήση από τους χρήστες. Οι βασικές υπηρεσίες ενός αποθετηρίου είναι:

- η αναζήτηση
- η πλοήγηση
- η πρόσβαση στο περιεχόμενό του
- η διαχείριση του περιεχομένου
- η εναποθέτηση
- η διαφύλαξη και η διατήρηση του ψηφιακού υλικού

Μέσω του αποθετηρίου πραγματοποιούνται μια σειρά από λειτουργίες όπως είναι η δημιουργία μεταδεδομένων, σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα. Ακόμη, η ψηφιακή πληροφορία η οποία διατίθεται μέσω των αποθετηρίων, οφείλει να εφαρμόζει πιστά τα πνευματικά δικαιώματα, έτσι όπως αυτά έχουν οριστεί από τους δημιουργούς, μιας και στα αποθετήρια ο κάθε δημιουργός μπορεί να εναποθέσει το έργο του και να είναι κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων αυτού.

Το δημιούργημα λοιπόν ενός έργου, του οποίου η πρόσβαση είναι ελεύθερη και παγκόσμια μέσα από το διαδίκτυο, άλλαξε την δραστηριότητα του δημιουργού και του εκδότη. Με την ψηφιοποίηση των έργων οι δημιουργοί και οι εκδότες επωφελήθηκαν σημαντικά, ο πρώτος ως προς την αναγνωρισιμότητα και ο δεύτερος

ως προς τα κόστη της έκδοσης. Επίσης, μέσω των αποθετηρίων και της ανοικτής πρόσβασης οι χρήστες μπορούν να αναζητήσουν και να χρησιμοποιήσουν πηγές από άρθρα σε περιοδικά, όσο και από τη λεγόμενη γκρίζα βιβλιογραφία. Ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις επειδή οι δημιουργοί έχουν αποκλειστικό δικαίωμα των έργων τους οι χρήστες δεν μπορούν να έχουν πλήρη πρόσβαση σε αυτά. Το ζήτημα αυτό αφορά τις άδειες των CC, οι οποίες έχουν ως στόχο να διαφυλάξουν το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας του έργου, προστατεύοντας κυρίως τον δημιουργό και κατά μια έννοια και τον ίδιο τον χρήστη, καθώς του ορίζεται η περιορισμένη ή μη χρήση του έργου.

Στην παρούσα μελέτη αναλύονται οι άδειες CC και ο τρόπος χρήσης και εφαρμογής από τα αποθετήρια, ως προς την αυτοαρχιοθέτηση και την πρόσβαση στο ψηφιακό περιεχόμενο. Επίσης, αναλύονται και παρουσιάζονται αποθετήρια, τα οποία χρησιμοποιούν παρόμοιες άδειες με αυτές των CC. Επιπροσθέτως, αναδεικνύεται ο ρόλος των CC, καθώς και η εφαρμογή τους στα ψηφιακά αποθετήρια των βιβλιοθηκών στον Ελλαδικό χώρο.

Σκοπός μας αποτελεί η διερεύνηση όλων αυτών των θεμάτων αναφορικά με τα CC και η καταγραφή των απόψεων των επαγγελματικών πληροφόρησης, σχετικά με την εφαρμογή τους και τη χρησιμότητα τους.

Στόχος μας η δημιουργία ενός οδηγού υλοποίησης βέλτιστων πρακτικών χρήσης CC στα Ελληνικά αποθετήρια.

1.2. Μεθοδολογία

Για το ερευνητικό μέρος της παρούσας πτυχιακής εργασίας δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, με στόχο την συλλογή ποσοτικών δεδομένων. Το ερωτηματολόγιο καταχωρήθηκε στο Google Forms και στάλθηκε μόνο σε επαγγελματίες της πληροφόρησης, οι οποίοι εργάζονται πάνω στον κλάδο και φέρουν πολυετή εμπειρία. Το δείγμα ήταν οι επαγγελματίες πληροφόρησης των 40 ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών της χώρας. Για την συγγραφή του θεωρητικού μέρους αναζητήθηκαν πηγές σε έντυπα, βιβλία και ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες στο διαδίκτυο.

Όμως, η συλλογή στοιχείων από τον διαδικτυο ελλοχεύει κινδύνους καθώς υπάρχει η πιθανότητα οι πληροφορίες να είναι αναληθείς και να παραπληροφορούν. Για την αποφυγή αναληθών πληροφοριών επιλέχθηκαν με προσοχή οι βιβλιογραφικές πηγές, ώστε να είναι έγκυρες επιστημονικά. Επίσης συγκέντρωση στοιχείων έγινε και από προηγούμενες μελέτες και από ιστοχώρους, οι οποίοι είναι διεθνώς αναγνωρίσιμοι, ώστε να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία των πληροφοριών.

1.3. Περιορισμοί

Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε ηλεκτρονικά, σε επαγγελματίες της πληροφόρησης, οι οποίοι εργάζονται σε ελληνικές βιβλιοθήκες. Από τα είδη των ελληνικών βιβλιοθηκών που υπάρχουν επιλέχθηκαν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και όχι όλα τα είδη. Ο λόγος επιλογής τους ήταν αφενός γιατί οι διαχειριστές των αποθετηρίων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, έχουν πολύ μεγάλη εμπειρία στη διαχείριση και υλοποίηση ιδρυματικών αποθετηρίων και αφετέρου λόγω της πανδημίας (covid-19) η διάχυση του ερωτηματολογίου σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ήταν η πιο σίγουρη επιλογή για ανταπόκριση. Ο πληθυσμός ήταν 40 ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και για την ακρίβεια 40 διαχειριστές αποθετηρίων. Απάντησαν, 15 συνεπώς το δείγμα αποτελείται από 15 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια (ποσοστό 37,5%). Τα ερωτηματολόγια που αρχικά εστάλησαν ήταν περισσότερα σε αριθμό αλλά η πανδημία του Covid-19 που οδήγησε στο κλείσιμο πολλών ιδρυμάτων, οδήγησε και στο μειωμένο αριθμητικά δείγμα και στη στόχευση μόνο στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

1.4. Ορισμοί

Σύμφωνα με τον Crow (2002) ως **αποθετήριο** ορίζεται «η ψηφιακή συλλογή που συγκεντρώνει και διατηρεί τη διανοητική παραγωγή μιας ενιαίας ή μιας πολυακαδημαϊκής κοινότητας»¹. Ο Lynch ορίζει² το αποθετήριο ως «το σύνολο των υπηρεσιών, τις οποίες ένα πανεπιστήμιο μπορεί να προσφέρει στα μέλη της

---

¹ Βλ. <http://eprints.rclis.org/11417/1/4.02.FullText.pdf>

² Βλ. <https://muse.jhu.edu/article/42865/pdf>

κοινότητας του για τη διαχείριση και τη διάδοση του ψηφιακού υλικού που δημιουργείται από το ίδρυμα και τα μέλη του»².

Ψηφιακή ή εικονική βιβλιοθήκη ονομάζεται η βιβλιοθήκη όπου διαθέτει σε ψηφιοποιημένη μορφή ολόκληρο το υλικό της, μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή και του διαδικτύου, μιας και δεν υφίστανται σε φυσικά κτίρια. Δημιουργήθηκαν το 1990 και παρέχουν στον χρήστη γρήγορη και εύκολη πρόσβαση σε οποιαδήποτε πληροφορία. «Το σύνολο των ψηφιακών βιβλιοθηκών μπορεί να αποτελείται τόσο από ψηφιοποιημένα όσο και από ψηφιακά γεννημένα τεκμήρια που καθορίζονται από εργαλεία τα οποία εξυπηρετούν τις ανάγκες για οργάνωση, πρόσβαση και διαχείριση της συλλογής»³.

Ως **έργο** ορίζεται οποιοδήποτε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα είτε γραπτού, είτε προφορικού λόγου, που σχετίζεται άμεσα τόσο με τις θετικές/θεωρητικές επιστήμες, όσο και με τις εικαστικές τέχνες. Ως έργα νοούνται τα πρωτότυπα δημιουργήματα, που φέρουν πληροφορία ασχέτως υποστρώματος, τύπου και όγκου. Τέτοια δημιουργήματα αφορούν τα οπτικοακουστικά μέσα, τα σχέδια, οι εικονογραφήσεις, οι μεταφράσεις και πολλά άλλα. Αντικείμενο προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 2121/1993 είναι οι βάσεις δεδομένων και τα προγράμματα των Η/Υ. Η νομοθεσία δεν εκτείνεται σε έργα που αφορούν άσκηση διοικητικής ή νομοθετικής αρχής ή την παράδοση, καθώς και την ενημέρωση (πχ ειδήσεις)⁴.

Πνευματική ιδιοκτησία ή πνευματικά δικαιώματα ή copyright, ονομάζονται «τα αποκλειστικά δικαιώματα που παρέχονται στον κάτοχο για τη δημιουργία του έργου τους». Η χρήση των έργων απαγορεύεται από τρίτους με εξαίρεση την παροχή άδειας από τον κάτοχο. Τα πνευματικά δικαιώματα υπάρχουν σε πρωτότυπα λογοτεχνικά, επιστημονικά και καλλιτεχνικά έργα, όπως βιβλία, θέατρο, ζωγραφική, γλυπτική κ.α. αλλά και σε άλλες δημιουργίες, όπως βάσεις δεδομένων και το

---

³ Βλ. <https://terminarchitecturalreflection.files.wordpress.com/2016/09/telikooo.pdf>

⁴ Βλ. https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/47171/nomos-2121-1993

λογισμικό. Η εκμετάλλευση του έργου αποτελεί περιουσιακό δικαίωμα του δημιουργού και προστατεύεται από το νόμο ως πνευματικό δικαίωμα⁵.

1.5. Διάρθρωση της εργασίας

Η εργασία αποτελείται από 5 κεφάλαια.

Το πρώτο κεφάλαιο είναι η εισαγωγή όπου παρουσιάζεται ο σκοπός της εργασίας, με μεθοδολογία με την οποία θα καταλήξουμε σε συμπεράσματα καθώς και η δομή που θα έχει η εργασία. Στο δεύτερο κεφάλαιο πραγματοποιείται η βιβλιογραφική ανασκόπηση για τα αποθετήρια, της ψηφιακές βιβλιοθήκες και τις άδειες CC. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ερευνητική διαδικασία βάση της οποίας βγήκαν τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στο τέταρτο κεφάλαιο. Η εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα της ερευνάς.

2. Κεφάλαιο 2^ο : Θεωρητικό μέρος – Βιβλιογραφική έρευνα – Σχετικές έρευνες

2.1. Τα Αποθετήρια

Η λέξη αποθετήριο (repository) προέρχεται από το ρήμα αποθέτω, το οποίο σημαίνει «ακουμπώ κάτι στη γη», ενώ σήμερα ο όρος αποθετήριο αποτελεί την επέκταση των ψηφιακών βιβλιοθηκών. Το περιεχόμενο των αποθετηρίων προκύπτει από τους ίδιους τους χρήστες ή από τους επαγγελματίες της πληροφόρησης, με την διαδικασία της αυτό-αρχαιοθέτησης ή αυτοαπόθεσης, σε αντίθεση με τις ψηφιακές βιβλιοθήκες στις οποίες το περιεχόμενο τους είναι ψηφιακό και προκύπτει από την διαδικασία της σάρωσης και της ψηφιοποίησης. Απαραίτητο στοιχείο για την χρήση

---

⁵ βλ. <https://core.ac.uk/download/pdf/38299222.pdf>

και την εναποθέτηση υλικού στα αποθετήρια είναι ο καθορισμός των πνευματικών δικαιωμάτων στο παραγόμενο έργο και η τήρηση ειδικών κανόνων, τόσο από τους ίδιους τους χρήστες, όσο και από το αποθετήριο αναφορικά με την πρόσβαση που παρέχει.

Έτσι το αποθετήριο, είναι το «μέρος», στο οποίο αποθηκεύεται και διατηρείται η πληροφορία και στην συνέχεια παρέχεται η πρόσβαση σε αυτή, με στόχο να είναι διαθέσιμη για μελλοντική χρήση από τους εκάστοτε χρήστες. Βασικές υπηρεσίες ενός αποθετηρίου είναι η αναζήτηση, η πλοήγηση, η εύκολη πρόσβαση στο περιεχόμενό του, η διαχείριση του περιεχομένου, η εναποθέτηση και τέλος η διαφύλαξη και διατήρηση του ψηφιακού υλικού.

Το αποθετήριο, συλλέγει το υλικό που παράγεται από κάποιον οργανισμό ή από κάποια ακαδημαϊκή κοινότητα και με αυτό τον τρόπο ο χρήστης είναι ενημερωμένος. Με την λειτουργία του αποθετηρίου διατίθεται και παρέχεται το υλικό με άμεσο τρόπο στους χρήστες. Παράλληλα το αποθετήριο εξασφαλίζει τη συνεργασία του με άλλους οργανισμούς και ανταλλάσσει το υλικό του με άλλα αποθετήρια, με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι χρήστες του. Επιπροσθέτως, διαφυλάσσει το υλικό του μέσα στο χρόνο και αυτό βοηθάει τους επιστήμονες να έχουν πρόσβαση σε παλαιότερο υλικό.

Σε ένα αποθετήριο υπάρχει ανομοιομορφία υλικού. Στόχος του αποθετηρίου είναι η συγκέντρωση «γκρίζας βιβλιογραφίας», η οποία αφορά διδακτορικές διατριβές, μεταπτυχιακές και πτυχιακές εργασίες, τεχνικές αναφορές, σημειώσεις, υλικό διδασκαλίας και ψηφιακό υλικό, το οποίο αποτελείται από εικόνες και βίντεο. Οι στόχοι ενός αποθετηρίου επιτυγχάνονται με τα μέσα και τις υπηρεσίες που διαθέτει. Αρχικός στόχος, είναι να διδάξει και να διαθέσει την αναγκαία γνώση στους χρήστες, του οργανισμού ή του ιδρύματος, που εξυπηρετεί και να προωθήσει την έρευνα. Με την χρήση των νέων τεχνολογιών και με την ηλεκτρονική δημοσίευση όλο και περισσότεροι χρήστες έχουν πρόσβαση στο υλικό του αποθετηρίου. Επίσης στόχος των αποθετηρίων είναι η δυνατότητα πρόσβασης των χρηστών στην πληροφορία. Το περιεχόμενο των αποθετηρίων ακολουθεί προκαθορισμένους κανόνες που έχουν τεθεί στην πολιτική ανάπτυξης της συλλογής του.

Συμφώνα με την πολιτική πρόσβασης του αποθετηρίου, παρέχεται ελεύθερη πρόσβαση στο υλικό. Ο δημιουργός με έγγραφο που έχει υπογράψει με το ίδρυμα, σχετικά με την άδεια παραχώρησης του υλικού, θέτει τους περιορισμούς του σχετικά με την πρόσβαση. Το λογισμικό που χρησιμοποιείται συνήθως είναι ανοικτού κώδικα, όπως για παράδειγμα DSpace, Eprints, Fedora, Dienst κ.α. Τα κριτήρια επιλογής του λογισμικού γίνονται με σκοπό την εύκολη εγκατάσταση, την άμεση εξοικείωση με το λογισμικό, την διάθεση οικονομικών πόρων και τέλος εάν υποστηρίζει πρότυπα μεταδεδομένων και διαλειτουργικότητας⁶.

2.1.1. Τα Ιδρυματικά Αποθετήρια

Ένα ιδρυματικό αποθετήριο αποτελεί ένα περιβάλλον που αποθηκεύει και διαχειρίζεται το ψηφιακό περιεχόμενο που περιέχει την ερευνητική και την εκπαιδευτική παραγωγή των ερευνητών και των μελών του ιδρύματος. Το ιδρυματικό αποθετήριο έχει δημιουργηθεί από ένα φορέα (π.χ. πανεπιστήμιο) και συγκεντρώνει το υλικό που παράγεται από μέλη της κοινότητας του ιδρύματος. Βασική αρχή του ιδρυματικού αποθετηρίου είναι η ελεύθερη πρόσβαση που επιτρέπει την ένταξη, αποθήκευση, τον εντοπισμό, την ανάκτηση και την εξαγωγή του ψηφιακού περιεχομένου χωρίς να υπάρχει κάποιον περιορισμός.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ιδρυματικού αποθετηρίου είναι τα ακόλουθα:

- Δημιουργείται από ένα ίδρυμα
- Έχει επιστημονικό περιεχόμενο
- Συγκεντρώνει ψηφιακά τεκμήρια για έναν οργανισμό και συνεχίζει και για στο μέλλον
- Σχετίζεται με την Ανοικτή πρόσβαση⁷

---

⁶ Βλ.

https://repository.kallipos.gr/pdfviewer/web/viewer.html?file=/bitstream/11419/2501/1/02_chapter_05.pdf

⁷ Βλ.

https://repository.kallipos.gr/pdfviewer/web/viewer.html?file=/bitstream/11419/2501/1/02_chapter_05.pdf

2.1.2. Τα Θεματικά Αποθετήρια

Τα θεματικά αποθετήρια συγκεντρώνουν περιεχόμενο, του οποίου η θεματολογία περιστρέφεται γύρω από συγκεκριμένο πεδίο γνώσης και τα ψηφιακά τεκμήρια που έχουν ενταχθεί σε αυτά πηγάζουν από διαφορετικά ιδρύματα. Τα αποθετήρια βασίζονται για την λειτουργία τους σε συγκεκριμένα πρότυπα, με στόχο την παραγωγή των μεταδεδομένων τους και εξασφαλίζουν την τεκμηρίωση του υλικού τους.

2.1.3. Ιδρυματικά και Θεματικά Αποθετήρια

Ακολουθεί περιγραφή των ελληνικών αποθετηρίων, στα οποία παρέχεται στους χρήστες η δυνατότητα να εναποθέσουν οι ίδιοι το υλικό τους, απευθείας σε ηλεκτρονική μορφή, αποκτώντας τη διπλή ιδιότητα του χρήστη και του καταθέτη. Τα αποθετήρια χωρίζονται σε Ιδρυματικά και Θεματικά, όπου και στα δύο (2) δίνεται η δυνατότητα στους χρήστες να εναποθέσουν τις εργασίες τους.

Το αποθετήριο «Δίας» του Πολυτεχνείου Κρήτης, αποτελεί Ιδρυματικό αποθετήριο, το οποίο συγκεντρώνει, διαχειρίζεται και οργανώνει τα πνευματικά έργα των μελών του Ιδρύματος. Θεματικό αποθετήριο θεωρείται ο «ΠΑΝΔΕΚΤΗΣ», στο οποίο περιλαμβάνονται ψηφιακές συλλογές στον τομέα των Ανθρωπιστικών Επιστημών.

Σημαντικό ρόλο και στα δύο (2) είναι η αυτοαρχειοθέτηση, την οποία την συναντάμε κυρίως στα Ιδρυματικά αποθετήρια, όπου γίνεται κατάθεση πτυχιακών και μεταπτυχιακών εργασιών, διδακτορικών εργασιών, άρθρων από επιστημονικά περιοδικά, κλπ. Σε αυτά τα αποθετήρια συγκεντρώνεται, όλη η «γκρίζα» βιβλιογραφία, η οποία δημιουργείται από τα μέλη της κοινότητας του Ιδρύματος, κατά τη διάρκεια των σπουδών τους ή κατά τη διεξαγωγή ερευνητικών προγραμμάτων. Τα Θεματικά αποθετήρια συλλέγουν το υλικό με βάση το θέμα και όχι βάσει κατηγορίας ή προέλευσης και συνήθως οι ροές εργασίας της

αυτοαρχειοθέτησης μεταβάλλονται, ανάλογα με το είδος του τεκμηρίου, που εισέρχεται στο σύστημα. Επίσης ρόλο στην αυτοαρχειοθέτηση παίζει και το λογισμικό του αποθετηρίου, όπως για παράδειγμα το DSpace, το Fedora, το Dienst, τα οποία δίνουν στον διαχειριστή του αποθετηρίου τη δυνατότητα να επιλέξει ο ίδιος τις ροές εργασίας για την αυτοαρχειοθέτηση των τεκμηρίων⁷.

2.1.4. Εθνικές, Ακαδημαϊκές, Ειδικές και Λαϊκές Βιβλιοθήκες

Στις βιβλιοθήκες βρίσκεται η ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού, μιας και εκεί προστατεύονται τα γραπτά μνημεία των ανθρώπινων γενεών, ενώ η ιστορία τις προσδιορίζει ως κέντρα παιδείας και προόδου των λαών. Οι βιβλιοθήκες προωθούν την γνώση, την πληροφορία, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Οι βασικές λειτουργίες των βιβλιοθηκών είναι η ανάπτυξη και η οργάνωση των συλλογών, η παροχή πληροφοριών στο κοινό και η συντήρηση και η διατήρηση του υλικού. Ανάλογα δε με το κοινό που εξυπηρετούν διαφοροποιούνται σε Εθνικές, Λαϊκές, Ειδικές και Ακαδημαϊκές.

Ως Εθνική Βιβλιοθήκη, σύμφωνα με την UNESCO, ορίζεται η μεγαλύτερη βιβλιοθήκη μιας χώρας, η οποία χρηματοδοτείται από το κράτος και συγκεντρώνει και διατηρεί την εθνική παραγωγή για τις επόμενες γενιές. Όσον αφορά, την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, συνδέεται με τον πολιτισμό της χώρας και σκοπός της είναι η συγκέντρωση, οργάνωση και διάθεση του υλικού της στο κοινό. Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος έχει προγραμματίσει τη δημιουργία ανάπτυξης αποθετηρίου καθιερωμένων όρων, το οποίο θα παρέχει ανοικτά διασυνδεδεμένα δεδομένα (Linked Open Data). Η παραπάνω διαδικασία είναι μια από τις πρώτες προσπάθειες για την δημιουργία καθιερωμένων όρων σύμφωνα με τα μοντέλα της IFLA⁸. Στόχος της είναι να δίνει λειτουργικά δεδομένα στην ελληνική και στη διεθνή κοινότητα.

---

⁸ Βλ. Διεθνής Συνομοσπονδία Βιβλιοθηκών - *International Federation of Library Associations*

Η Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη είναι η βιβλιοθήκη των Ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία εξυπηρετεί τους φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό των Πανεπιστημίων. Η Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη βρίσκεται στον ίδιο χώρο με το εκπαιδευτικό ίδρυμα που εξυπηρετεί και η συλλογή του υλικού της διαμορφώνεται με βάση το πρόγραμμα σπουδών του ιδρύματος, που ανήκει.

Για την πληροφόρηση συγκεκριμένων πεδίων, υπάρχει η Ειδική βιβλιοθήκη η οποία μπορεί να είναι είτε ιατρική είτε νομική, αλλά και βιβλιοθήκη μίας επιχείρησης ή ενός οργανισμού. Ο σκοπός των βιβλιοθηκών μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού είναι η παροχή πληροφοριών αποκλειστικά για τις ανάγκες του φορέα.

Η Λαϊκή Βιβλιοθήκη, σύμφωνα με την UNESCO, είναι ένας δημοκρατικός θεσμός μάθησης παιδείας και πληροφόρησης, αν και ανάλογα με τον φορέα χρηματοδότησης αλλάζει και η ονομασία της, όπως, Δημοτικές, Δημόσιες και Κοινοτικές Βιβλιοθήκες, αν και όλες θεωρούνται Λαϊκές Βιβλιοθήκες, οι οποίες παρέχουν τις υπηρεσίες τους προς το αναγνωστικό κοινό και προς την τοπική κοινωνία. Ένα κορυφαίο παράδειγμα αποτελεί η «Μέδουσα», που είναι το ψηφιακό αποθετήριο της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης της Βέροιας, η οποία ξεκίνησε να λειτουργεί το 2008, συγκεντρώνοντας την ιστορική, πνευματική και πολιτιστική παραγωγή της πόλης, καθώς και της περιοχής της Ημαθίας. Η ψηφιοποίηση της συλλογής έγινε με το έργο «Ψηφιοποίηση Υλικού Δημόσιων Βιβλιοθηκών», του Επιχειρησιακού προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας» και ήταν ένα από τα μεγαλύτερα έργα ψηφιοποίησης στη χώρα μας. Στην συνέχεια η «Μέδουσα», έφτιαξε δικό της ψηφιακό αποθετήριο και έκτοτε ψηφιοποιεί υλικό με δικά της μέσα⁹.

---

⁹ Βλ. https://www.ekt.gr/sites/ekt-site/files/reports/EKT_library_buildings.pdf

2.2. Διαφορές μεταξύ Αποθετηρίων και Ψηφιακών Βιβλιοθηκών

Οι διαφορές μεταξύ των αποθετηρίων και των ψηφιακών βιβλιοθηκών είναι οι ακόλουθες:

- ✓ Στις ψηφιακές βιβλιοθήκες ο εντοπισμός και η συλλογή του υλικού γίνεται από το ειδικευμένο προσωπικό. Στα αποθετήρια δίνεται η δυνατότητα στον εκάστοτε δημιουργό να υποβάλει το έργο του (διαδικασία αυτό-αρχειοθέτησης). Με αυτόν τον τρόπο οι δημιουργοί γνωστοποιούν, δημοσιοποιούν και τεκμηριώνουν το έργο τους. Έτσι, δημιουργείται η γκρίζα βιβλιογραφία.
- ✓ Στα αποθετήρια, η διαδικασία της αυτό-αρχειοθέτησης και η δυνατότητα αποφυγής των εκδοτικών οίκων δημιουργεί την ανάγκη θέσπισης κανόνων για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων.
- ✓ Ο χρήστης μέσα από τα αποθετήρια μπορεί να έχει άμεση πρόσβαση σε όλο το έργο του δημιουργού παρακάμπτοντας τις παραδοσιακές διαδικασίες μιας βιβλιοθήκης. Με στόχο τη σωστή διαχείριση των τεκμηρίων έχουν αναπτυχθεί εργαλεία και συστήματα βελτίωσης της λειτουργίας των αποθετηρίων.
- ✓ Μέσω των πληροφοριακών υπηρεσιών παρέχονται πλέον πληροφορίες που ανταποκρίνονται προσωπικά στον κάθε χρήστη μετά την εγγραφή τους. Η υπηρεσία, που παρείχε στο παρελθόν η ψηφιακή βιβλιοθήκη πλέον συμπεριλαμβάνεται και στα αποθετήρια. Τα συστήματα που βοηθούν στην παροχή προσωποποιημένων πληροφοριών προς τους χρήστες είναι CRIS (Current Research Information Systems).
- ✓ Με τη δημιουργία των αποθετηρίων τα κείμενα και γενικότερα η πληροφορία διατίθεται εκτός φυσικών ορίων, μέσα από το διαδίκτυο και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να εξαπλωθεί η ανοιχτή πρόσβαση και να δημιουργηθούν

λειτουργίες και διαδικασίες, σε ό,τι αφορά τα μεταδεδομένα συγκεκριμένα πεδία για τη διαχείριση των αδειών πρόσβασης¹⁰.

2.3. Οι άδειες Creative Commons

Η CC είναι μια μη κερδοσκοπική οργάνωση, η οποία διαφυλάσσει τα πνευματικά έργα και το εύρος τους, αναφορικά με όσα είναι διαθέσιμα και βασίζονται σε αυτά προκειμένου να διακινηθούν νόμιμα. Η CC εκδίδει άδειες για πνευματικά δικαιώματα, οι οποίες είναι γνωστές ως «άδειες CC». Μέσω αυτών των αδειών, οι δημιουργοί μπορούν εύκολα να δηλώσουν ποια δικαιώματα διατηρούν και ποια παραμερίζουν προς όφελος άλλων δημιουργών.

Πρωταρχικό ρόλο για τη δημιουργία των CC αποτελεί η διαφύλαξη, τόσο του ίδιου του παραγόμενου έργου και του δημιουργού του, από τους χρήστες, όσο και του ίδιου του χρήστη κατά την χρήση του έργου. Έναυσμα για την καθιέρωση και θεμελίωση τους ήταν η επιστολή του Thomas Jefferson, 3^{ου} Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών, προς τον Isaac McPherson το 1813. Ο Thomas Jefferson διατύπωσε την άποψη, ότι η αξία μιας ιδέας δεν μειώνεται στην περίπτωση, που την χρησιμοποιήσουν περισσότεροι άνθρωποι. Οι άδειες CC λοιπόν, δημιουργήθηκαν στο πανεπιστήμιο του Harvard, στο Berkman Center for Internet and Society, από μια ομάδα ακαδημαϊκών δικηγόρων και ολοκληρώθηκαν στο Πανεπιστήμιο του Stanford στο αντίστοιχο τμήμα. Η αρχική ιδέα των αδειών προέρχεται από τον καθηγητή του Συνταγματικού Δικαίου Lawrence Lessing. Το θεωρητικό έργο του Lessing, ήταν επηρεασμένο από τις έννοιες, που είχε διατυπώσει ο Boyle, όσον αφορά τους προβληματισμούς του για την πνευματική ιδιοκτησία, αφενός στο χώρο του διαδικτύου και αφετέρου σε σχέση με την ψηφιακή τεχνολογία. Ο Lessing κατάφερε να συνδέσει τα προβλήματα της πνευματικής ιδιοκτησίας με θέματα συνταγματικού δικαίου και θεωρίας τεχνολογικής ρύθμισης και να επιλύσει με ένα πρακτικό σύστημα τα παραπάνω προβλήματα. Ωστόσο οι καθηγητές Michael Carol και James Boyle ήταν εκείνοι, που συνέταξαν το τελικό κείμενο της άδειας. Τελικώς η CC,

---

¹⁰ Βλ. https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/2496/1/9558_master_document.pdf

ιδρύθηκε το 2001 και για τα πρώτα δύο (2) χρόνια στεγάζονταν στο Center for Internet & Society, στο Stanford Law School¹¹.

Σημαντικό ρόλο για τις άδειες κατέχουν η μορφή και ο τρόπος λειτουργίας τους, καθώς έτσι καθορίζεται η δημιουργία και η χρήση ψηφιακών έργων στο περιβάλλον του διαδικτύου. Οι νόμιμες σχέσεις του δημιουργού και του χρήστη ενός έργου στο χώρο του διαδικτύου προκύπτουν από την ανάλυση του περιεχομένου των αδειών.

Ως προς τη μορφή οι άδειες μπορούν να αποτελούνται από τρεις (3) διαστάσεις, οι οποίες είναι η κάθετη, η οριζόντια και η διάσταση βάθους. Η κάθετη διάσταση αποτελείται από τρία (3) μέρη. Η πρώτη διάσταση αποτελείται από την πράξη των κοινών (Commons Deed), το νομικό κώδικα (Legal Code) και τέλος το μέρος κατανοητό από τις μηχανές (Meta-Data).

Όσον αφορά την δεύτερη διάσταση, η οποία είναι η οριζόντια διακρίνουμε ότι για κάθε μια από τις σχετικές άδειες υπάρχουν αντίστοιχες άδειες σε σαράντα έξι (46) διαφορετικές δικαιοδοσίες. Έτσι ο δημιουργός, μπορεί να διαλέξει τη δικαιοδοσία και τη γλώσσα που θέλει να αδειοδοτήσει για το έργο του. Οι άδειες ενός τύπου, όπως για παράδειγμα η CC_Attribution, είναι ίδιες με τις υπόλοιπες, οι δε άδειες τύπου Copyleft και όλες οι ShareAlike (SA) είναι μεταξύ τους συμβατές, ενώ το υλικό που έχει αδειοδοτηθεί με μια π.χ. ελληνική SA, μπορεί να αναμειχθεί με το υλικό που έχει αδειοδοτηθεί με μια αγγλική SA¹².

---

¹¹ Βλ. <https://core.ac.uk/download/pdf/38299578.pdf>

¹² Βλ. https://repository.ellak.gr/ellak/bitstream/11087/1434/2/Downloads_Report_on_the_Use_of_CC_Licenses_el.pdf

2.4. Αυτοαρχειοθέτηση και χρήση των Creative

Commons

Φυσικό επακόλουθο έπειτα από την εναποθέτηση της ψηφιακής πληροφορίας στο αποθετήριο από τον χρήστη, είναι και ο καθορισμός των CC, που ορίζει ο δημιουργός του έργου. Συγκεκριμένα, το παραγόμενο έργο υπόκειται σε πνευματικά δικαιώματα από τον δημιουργό και οφείλουν, τόσο τα αποθετήρια να ακολουθήσουν τους περιορισμούς, που έχουν τεθεί, όσο και ο μετέπειτα χρήστης, ο οποίος θα λάβει το παραγόμενο έργο ως αποτέλεσμα αναζήτησης για την κάλυψη των δικών του ερευνητικών αναγκών.

Σημαντικό ρόλο για τις άδειες κατέχουν η μορφή και ο τρόπος λειτουργίας τους, καθώς αυτές καθορίζουν τη δημιουργία και τη χρήση ψηφιακών έργων στο περιβάλλον του διαδικτύου. Οι νόμιμες σχέσεις του δημιουργού και του χρήστη ενός έργου στο χώρο του διαδικτύου προκύπτουν από την ανάλυση του περιεχομένου των αδειών. Ως προς την μορφή τους, οι άδειες αποτελούνται από τρεις (3) διαστάσεις:

- την κάθετη, η οποία αποτελείται από τρία (3) μέρη
  - πράξη των κοινών (Commons Deed)
  - το νομικό κώδικα (Legal Code)
  - το μέρος κατανοητό από μηχανές (Meta-Data)
- την οριζόντια, όπου για κάθε μια από τις σχετικές άδειες υπάρχουν αντίστοιχες άδειες σε σαράντα έξι (46) διαφορετικές δικαιοδοσίες
- τη διάσταση βάθους

Ο δημιουργός λοιπόν, μπορεί να διαλέξει τη δικαιοδοσία και τη γλώσσα που έχει αδειοδοτήσει για το έργο του. Οι άδειες ενός τύπου, όπως για παράδειγμα η CC_Attribution, είναι ίδιες με τις υπόλοιπες. Επιπλέον οι άδειες τύπου Copy left ή όλες οι Share Alike (SA,) είναι μεταξύ τους συμβατές και το υλικό που έχει αδειοδοτηθεί με μια π.χ. ελληνική SA μπορεί να αναμειχθεί με το υλικό που έχει αδειοδοτηθεί με μια αγγλική SA.

Οι έξι τύποι αδειών που έχουν εφαρμογή στα διαφορετικά μοντέλα χρήσης ΕΑΠ αποτελούν την διάσταση του βάθους. Εκφράζουν την αυτονομία, που διατηρεί ο δημιουργός στην διαδικασία της ελεύθερης πρόσβασης και με την χρήση της αρχής του Fair Use Plus ο δημιουργός επιλέγει το είδος της άδειας που εξυπηρετεί τις ανάγκες και τους στόχους του. Το γεγονός, ότι υπάρχουν περισσότερες από μία άδειες, έχει κατά καιρούς δημιουργήσει συζητήσεις, που αφορούν αφ' ενός την δυσκολία του χρήστη να κατανοήσει τις διαφορές και τις ανάγκες, τις οποίες εξυπηρετεί ο κάθε τύπος άδειας και αφ' ετέρου ότι δεν βοηθούν στην ύπαρξη ενός πλούσιου, σε έργα, δημόσιου χώρου. Αν και ανάμεσα σε αυτές τις απόψεις υπάρχει μια δόση αλήθειας η εμπειρία έχει αποδείξει, ότι όλοι οι δημιουργοί δεν έχουν τις ίδιες ανάγκες και η έννοια του κοινού δημόσιου χώρου μεταβάλλεται διαρκώς μέσα στο χρόνο.

2.5. Τα γραφεία των Creative Commons

Τα κεντρικά γραφεία των CC είναι στο San Francisco, ενώ υπάρχουν γραφεία στο Λονδίνο και στο Βερολίνο. Στην αρχή τα CC δέχτηκαν οικονομική ενίσχυση από τα ιδρύματα MacArthur, Hewlett και το δίκτυο Omidyar. Για να συνεχιστεί η λειτουργία των CC, ως μη κερδοσκοπικό ίδρυμα, το 2005 ξεκίνησαν εκστρατεία για να συγκεντρώσουν χρηματικά ποσά.

Αναλυτικότερα CC εδράζονται:

- Η CC Corporation είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός με έδρα τις ΗΠΑ. Είναι ο κυρίως οργανισμός για την δημιουργία και διάδοση των αδειών.
- Τα iCommons έχουν έδρα στο Λονδίνο και είναι ένας συντονιστικός οργανισμός. Αναλαμβάνουν να διοργανώνουν ένα ετήσιο διεθνές συνέδριο για τα CC και ενδυναμώνουν τις ποικίλες πρωτοβουλίες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

- Η CC International, έχει έδρα στο Βερολίνο αν και δεν αποτελεί νομικά ξεχωριστό οργανισμό, ενώ στοχεύει στον συντονισμό των διαφόρων εθνικών CC.
- Τα διάφορα εθνικά CC στοχεύουν στον σχηματισμό τοπικών εκδοχών των άδειων. Τα εθνικά CC αποτελούνται από δυο (2) σκέλη. Το πρώτο σχετίζεται με το νομικό πλαίσιο, τον σχηματισμό δηλαδή των τοπικών εκδοχών των αδειών και το δεύτερο σχετίζεται με τις επιδράσεις που μπορούν να γίνουν για να υλοποιηθούν οι στόχοι των Creative Commons.
- Ένα διαφορετικό πρόγραμμα είναι το Science Commons, το οποίο ασχολείται μόνο με θέματα ανοιχτού περιεχομένου, με την πρόσβαση στην επιστημονική γνώση, τα ανοιχτά αποθετήρια και τις ανοιχτές εκδόσεις.

Οι διαφορετικοί οργανισμοί ή τα διαφορετικά προγράμματα λειτουργούν μεμονωμένα το ένα από το άλλο αν και υπάρχει συνεργασία μέσα από τα ετήσια διεθνή συνέδρια των iCommons¹³.

2.6. Μορφές πρόσβασης

2.6.1. Η Ανοικτή πρόσβαση

«Ως Ανοικτή Πρόσβαση ορίζεται η ελεύθερη, άμεση, διαρκής και απαλλαγμένη από περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων διαδικτυακή πρόσβαση σε αξιοσημείωτες επιστημονικές πηγές, (άρθρα περιοδικών, διατριβές, κεφάλαια βιβλίων, μονογραφίες και ερευνητικά δεδομένα) χωρίς να παραβιάζονται τα πνευματικά δικαιώματα του κατόχου και με δωρεάν παροχή των πηγών αυτών προς τον αναγνώστη. Με αυτό τον τρόπο, δίνεται η δυνατότητα σε ερευνητές, επιχειρήσεις και στο ευρύ κοινό να έχει πρόσβαση και να επαναχρησιμοποιήσει επιστημονικές εργασίες, σε οποιοδήποτε ψηφιακό μέσο, με προϋπόθεση την αναφορά του ονόματος του δημιουργού και κατόχου του έργου »¹⁴

¹³Βλ.

https://repository.ellak.gr/ellak/bitstream/11087/1434/2/Downloads_Report_on_the_Use_of_CC_Licenses_el.pdf

¹⁴Βλ. http://repository.seab.gr/bitstream/1/26/1/20150316_OdigosCreativeCommonsCC_v1.pdf

Η ανοιχτή πρόσβαση είναι μία θεμελιώδης διακήρυξη, η οποία έφερε αλλαγές στον τρόπο πρόσβασης και διάδοσης της γνώσης. Η καθιέρωση προέκυψε από μία σειρά πρωτοβουλιών που έλαβαν χώρα. Μία από τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες, η οποία αποτέλεσε την εκκίνηση του κινήματος, ήταν η Πρωτοβουλία Ανοικτής Πρόσβασης της Βουδαπέστης το 2002. Τον επόμενο χρόνο αντιστοίχως πραγματοποιήθηκε και η Διακήρυξη για την Εκδοτική Δραστηριότητα Ανοικτής Πρόσβασης, που έλαβε χώρα στη Βηθεσδά⁸. Οι δύο βασικές αρχές, οι οποίες αποτελούν τον πυλώνα για τη συνεισφορά της ανοιχτής πρόσβασης, είναι η δωρεάν πρόσβαση χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς, καθώς και το δικαίωμα χρήσης, αναπαραγωγής, διανομής κ.α. Η δεύτερη αρχή είναι η εναποθέτηση του έργου που παράχθηκε σε τουλάχιστον ένα αποθετήριο, το οποίο ανήκει σε ακαδημαϊκή ή άλλη αναγνωρισμένη κοινότητα χρησιμοποιώντας κάποιες από τις παραπάνω άδειες (Open Access). Στη συνέχεια, το 2005 καθιερώθηκαν ακόμη δύο βασικές αρχές, οι οποίες όριζαν, πως οι ερευνητές έπρεπε να καταθέτουν αντίγραφο από το παραγόμενο έργο τους σε ένα αποθετήριο ανοιχτής πρόσβασης, καθώς είχαν χρησιμοποιήσει πηγές ανοιχτής πρόσβασης. Αυτός ο τρόπος εναποθέτησης αποτελεί τον «Πράσινο Δρόμο», ο οποίος θα αναπτυχθεί παρακάτω. Τέλος, το 2013 έπειτα από δέκα έτη ύπαρξης και χρήσης της Ανοικτής Πρόσβασης ορίστηκε ως κύριος στόχος η διαφύλαξη του 90% των ερευνητικών εργασιών, οι οποίες είναι σε μορφή ανοιχτής πρόσβασης.

Ως μορφές ανοικτής πρόσβασης ορίζονται:

- **Αυτό-αρχειοθέτηση ή «Πράσινος δρόμος».** Με την αυτό-απόθεση δίνεται η δυνατότητα στον εκάστοτε δημιουργό, να εγγραφεί ο ίδιος στο σύστημα με την καταχώρηση των προσωπικών του στοιχείων (όνομα, διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου κλπ.). Μετά την εγγραφή του μπορεί να καταθέσει το έργο του, το οποίο μπορεί να είναι για παράδειγμα (άρθρο, κεφάλαιο βιβλίου, διατριβή κ.ά.). Επιπλέον, στο αποθετήριο συμπληρώνει τα βασικά στοιχεία του έργου του, όπως τίτλο, λέξεις κλειδιά, γνωστικό πεδίο. Δίνεται η δυνατότητα

στον κάτοχο και δημιουργό του έργου, να επιλέξει ο ίδιος τον τρόπο αλλά και το κοινό στο οποίο θα είναι διαθέσιμο το έργο του. Τέλος, επισυνάπτεται στο αποθετήριο το πλήρες έργο του σε ηλεκτρονική μορφή. Με την αρχειοθέτηση του έργου του, ο δημιουργός, έχει τη δυνατότητα σύμφωνα με τη λογική των CC, να χορηγήσει την ανοιχτή πρόσβαση του έργου του. Ο δημιουργός κατά την αρχειοθέτηση μπορεί να επιλέξει με ποιόν τρόπο θα διαθέσει και θα προστατέψει το έργο του επιλέγοντας μία από τις τρεις (3) άδειες ψηφιακής πρόσβασης, οι οποίες είναι οι ακόλουθες :

- **Ελεύθερη πρόσβαση:** Σύμφωνα με τους όρους της «ελεύθερης πρόσβασης», δίνεται ελεύθερη και πλήρης πρόσβαση στα ψηφιακά τεκμήρια του αποθετηρίου, χωρίς να υπάρχουν περιορισμοί σε όλους τους Διαδικτυακούς χρήστες. Στους χρήστες της κοινότητας καθώς και στους εξωτερικούς χρήστες δίνεται η δυνατότητα ανάγνωσης και αποθήκευσης των τεκμηρίων μέσω του συστήματος του αποθετηρίου.
- **Ιδρυματική πρόσβαση (μόνο μέσω IP του ιδρύματος):** Η «ιδρυματική πρόσβαση» προσφέρεται μόνο για τους χρήστες εντός του ιδρύματος που υπάγονται σε αυτό. Αποκλειστικά μέσω των IP διευθύνσεων του ιδρύματος, μπορεί να υπάρξει η δυνατότητα πρόσβασης στο πλήρες κείμενο, η οποία είναι περιορισμένη. Η πολιτική αυτή εξυπηρετεί το ίδρυμα καθώς και τους δημιουργούς, που δημοσιεύουν μελέτες, άρθρα, έρευνες σε περιοδικά, των οποίων τα πνευματικά δικαιώματα διαφυλάσσονται μέσω των εκδοτών. Το ίδρυμα παραπέμπει τους δημιουργούς να έρθουν σε επικοινωνία με τους εκδότες τους και τους κατευθύνει προς τη χρήση πηγών όπως το SHERPA/RoMEO, το οποίο περιλαμβάνει πληροφορίες για τις πολιτικές πνευματικής ιδιοκτησίας και περί δημοσίευσης των εκδοτών.
- **Κλειστή πρόσβαση:** Στην «κλειστή πρόσβαση», επιτρέπεται στους χρήστες η πρόσβαση μόνο στα μεταδεδομένα του κειμένου (π.χ. τίτλο, συγγραφέα, περίληψη κλπ.) και όχι σε ολόκληρο το κείμενο.

Ο εκάστοτε δημιουργός, έχει τη δυνατότητα να επιλέξει την πολιτική πρόσβασης που επιθυμεί, σύμφωνα με τις επιλογές που αναφέρθηκαν ανωτέρω, μέσω της Άδειας Κατάθεσης Έργου, η οποία προσφέρει επίσης εκχωρήσεις και παραχωρήσεις δικαιωμάτων στο ίδρυμα από τους δημιουργούς για το έργο τους και είναι νομικά αναγκαίο να την αποδεχτούν οι χρήστες του ψηφιακού περιεχομένου.

- **Ηλεκτρονικά περιοδικά ανοικτής πρόσβασης «Χρυσός οδηγός»:**
Είναι ελεύθερα ηλεκτρονικά περιοδικά στα οποία οι συγγραφείς υποβάλλουν τα άρθρα τους και έχουν πρόσβαση όλοι χωρίς να υπάρχει κάποια χρέωση και γνωστοποιούνται ακαδημαϊκά και ερευνητικά άρθρα, τα οποία έχουν αξιολογηθεί από κριτές. Υπάρχουν τρεις (3) διαφορετικοί τρόποι έκδοσης των περιοδικών αυτών. Αυτοί είναι, οι παραδοσιακοί εκδοτικοί οργανισμοί, οι αποκλειστικοί εκδότες Ανοικτής Πρόσβασης και τέλος οι νέες μορφές εκδοτικών σχημάτων. Στην περίπτωση που υπάρχουν έξοδα δημοσίευσης, τα οποία χαρακτηρίζονται “υβριδικά” περιοδικά, μπορούν να καλυφθούν τόσο από τον ίδιο τον συγγραφέα, όσο και από το ίδρυμα.

2.7. Οι άδειες πρόσβασης

Η χρήση της ηλεκτρονικής πηγής **SHERPA/RoMEO** του University of Nottingham είναι σημαντική για την διαδικασία της εκκαθάρισης των αδειών πρόσβασης όσον αφορά τα περιοδικά και τα πρακτικά των συνεδρίων και περιλαμβάνουν πληροφορίες για τα δικαιώματα που δίνουν οι εκδότες στους συγγραφείς σχετικά με την ανοικτή πρόσβαση. Το SHERPA/RoMEO είναι μια βάση δεδομένων που μπορεί να αναζητηθεί από τις πολιτικές του εκδότη σχετικά με την αυτο-αρχειοθέτηση των άρθρων περιοδικών στον ιστό και στα αποθετήρια Ανοικτής Πρόσβασης. Τα χρώματα χρησιμοποιούνται για να κατηγοριοποιούν τους εκδότες σύμφωνα με το βαθμό στον οποίο επιτρέπουν την αυτόματη αρχειοθέτηση. Αυτό παρέχει έναν απλό τρόπο ταυτοποίησης της γενικής πολιτικής αυτορρύθμισης ενός συγκεκριμένου εκδότη. Το σύστημα χρωμάτων λευκό, κίτρινο και πράσινο για την

αυτό-αρχειοθέτηση αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του αρχικού έργου RoMEO το 2004 και χρησιμοποιείται έντονα σε κύκλους ανοικτής πρόσβασης. Έχει αναπτυχθεί για χρήση στη βάση δεδομένων SHERPA / RoMEO με την προσθήκη «μπλε». Οι εκδότες έχουν εκχωρηθεί ένα συγκεκριμένο αυτο-αρχειοθετημένο χρώμα, ανάλογα με το τι επιτρέπουν να αυτο-αρχειοθετούνται.

Τα αυτο-αρχειοθετημένα χρώματα είναι:

- **Green:** Επιτρέπεται η αρχειοθέτηση των άρθρων χωρίς ή με τα σχόλια των κριτών ή η τελική μορφή όπως δίνεται από τον εκδότη.
- **Blue:** Επιτρέπεται η αρχειοθέτηση των άρθρων με τα σχόλια των κριτών ή και η τελική μορφή όπως δίνεται από τον εκδότη.
- **Yellow:** Επιτρέπεται η αρχειοθέτηση των άρθρων χωρίς τα σχόλια των κριτών.
- **White:** Η αρχειοθέτηση των άρθρων δεν υποστηρίζεται επίσημα.

2.8. Τα μέρη των αδειών

- **Πράξη των κοινών (Commons Deed)**

Η Πράξη των κοινών των αδειών CC είναι για τους χρήστες του διαδικτύου που δεν έχουν γνώσει των νομικών εννοιών και διατάξεων και περιλαμβάνει:

- Την κωδικοποιημένη ονομασία της άδειας
- Κείμενο με τις επιτρεπόμενες χρήσεις του έργου βάσει του περιεχομένου της άδειας
- Όρους, που επιτρέπουν τις χρήσεις του έργου

Η Νομική επιφύλαξη που το περιεχόμενο της άδειας αφορά:

- Την υποχρέωση των μερών για σαφή και πλήρη διευκρίνηση και κατανόηση των όρων και των νοημάτων της άδειας, πριν την αποδοχή και τη χρήση της.

- Το δικαίωμα των μερών να παραιτηθούν αργότερα από τους δεσμευτικούς όρους της άδειας για την επιτρεπόμενη χρήση έργου, εφόσον υπάρχει συμφωνία του δημιουργού ή του δικαιούχου των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας του έργου.
- Στην ενίσχυση των νόμιμων περιορισμών του περιουσιακού δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας, που προκύπτουν από νομοθετικές διατάξεις του αναγκαστικού δικαίου.

Η κωδικοποιημένη ονομασία της άδειας περιλαμβάνει έναν συνδυασμό τεσσάρων (4) όρων:

- αναφορά
- μη εμπορική χρήση
- όχι παράγωγο έργο
- παρόμοια διανομή

Οι ανωτέρω όροι προσδιορίζονται από μια εικόνα που δηλώνει και το νόημα τους. Μέσω αυτής, ο δημιουργός δίνει στον χρήστη τις πληροφορίες που τον αφορούν σε σχέση με την χρήση του έργου. Επιπροσθέτως, ο χρήστης αποκτά καλύτερη γνώση της άδειας, αφού μπορεί να μελετήσει τις χρήσεις, καθώς είναι σαφείς για τον κάθε αναγνώστη, μιας και είναι απαλλαγμένα από νομικούς όρους και διατυπώνεται σε απλή μορφή και με εικόνες. Η πράξη των κοινών (Commons Deed) δεν αποτελεί το νομικό κείμενο μιας άδειας χρήσης (Legal Code) είναι απλά ένα εισαγωγικό κείμενο το οποίο συντάσσεται σε κατανοητή γλώσσα και αποσκοπεί να προσδιορίσει με σαφήνεια τις επιτρεπόμενες χρήσεις.

- **Νομικός κώδικας (Legal Code)**

Ο νομικός κώδικας είναι ένα νομικό εργαλείο, το οποίο είναι ευανάγνωστο από τους νομομαθείς. Περιλαμβάνει το είδος της άδειας και τις εξουσίες που δίνει ο δημιουργός πνευματικών ή συγγενικών δικαιωμάτων για να ασκήσει ο χρήστης, καθώς και τους όρους όπου η χρήση είναι επιτρεπτή. Ακόμη, έχει ορισμούς των βασικών εννοιών και τους όρους της πνευματικής ιδιοκτησίας. Το κείμενο αυτό είναι

σημαντικό για τον δημιουργό καθώς έχει την πλήρη νομική ισχύ ενώπιον των δικαστηρίων.

Στον νομικό κώδικα περιλαμβάνονται τα παρακάτω στοιχεία:

- Αναφορικά με το περιεχόμενο της άδειας υπάρχει νομική επιφύλαξη για την ευθύνη του νομικού προσώπου των CC
- Ορισμοί των εννοιών, όπου γίνονται χρήση στην άδεια. Με βάση το ελληνικό δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας αποτυπώνεται ο ορισμός των ελληνοποιημένων αδειών
- Προβλέπονται σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο νόμιμοι περιορισμοί του περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας
- Ορίζεται λεπτομερής περιγραφή των χρήσεων του έργου που επιτρέπονται σύμφωνα με την άδεια
- Προσδιορίζονται οι περιορισμοί για τις χρήσεις του έργου ανάλογα με την άδεια. Οποιαδήποτε χρήση του έργου χωρίς να ληφθούν υπ' όψιν οι προκαθορισμένοι περιορισμοί οδηγεί στην παράνομη χρήση του έργου.
- Παρέχεται νομική επιφύλαξη υπέρ του χορηγούντος την άδεια για περιορισμό της ευθύνης του σχετικά με το περιεχόμενο της άδειας
- Ορίζεται η χρονική περίοδος ισχύος της άδειας, αλλά και για τις περιπτώσεις παύσης της ισχύος αυτής με καταγγελία της
- Γενικοί, καταληκτικοί όροι άδειας
- Νομική επιφύλαξη και περιορισμό της ευθύνης υπέρ του νομικού προσώπου CC και δήλωση προστασίας δικαιωμάτων επί στοιχείων διανοητικής ιδιοκτησίας του νομικού προσώπου CC
- Παρατίθενται στοιχεία για την άμεση ηλεκτρονική επικοινωνία με το νομικό πρόσωπο CC. Σε μια τέτοια επικοινωνία, το νομικό πρόσωπο CC απευθύνει την επικοινωνία στους κατέχοντες, ανάλογα με τον τόπο, την χώρα και την αρμοδιότητα της δημιουργίας και λειτουργίας των αδειών CC

- **Κατανοητό από μηχανές (Meta Data)**

Το κατανοητό από μηχανές, ή αλλιώς μεταδεδομένα (Meta-Data and Meta-Data tags), αποτελείται από μεταδεδομένα, που είναι αναγνωρίσιμα από Πληροφοριακά Συστήματα, μηχανές αναζήτησης και άλλα συστήματα τεχνολογίας. Έτσι, μπορούν να αναζητηθούν και να εντοπισθούν τα έργα που σηματοδοτούνται και αδειοδοτούνται με μια οποιαδήποτε άδεια CC από τους χρήστες του διαδικτύου.

Τρία (3) μέρη των αδειών CC, παρέχουν την ευκολία στον δημιουργό:

- να κατανοήσει χωρίς κόπο το περιεχόμενό τους
- να τις επικαλεστεί ενώπιον των δικαστηρίων
- να κάνει το έργο του πιο δημοφιλές, αφού οι χρήστες μπορούν να το εντοπίσουν μέσω των αδειών CC, οι οποίες και χαίρουν αναγνωσιμότητας¹⁵

2.9. Τα στοιχεία των αδειών

Οι άδειες CC διατίθενται δωρεάν μέσα στο διαδίκτυο, τόσο το νομικό όσο και το τεχνολογικό τους μέρος, αν και δεν είναι αποκλειστικές. Με τη χρήση οποιασδήποτε από τις άδειες ο δημιουργός δεν παραιτείται από τα πνευματικά, περιουσιακά και ηθικά του δικαιώματα.

Συνολικά υπάρχουν έξι (6) άδειες που βασίζονται στον συνδυασμό τεσσάρων (4) στοιχείων (License elements). Το στοιχείο που αφορά τον αρχικό δημιουργό του έργου διατηρείται σταθερό σε όλες τις παραλλαγές των αδειών.

Τα στοιχεία των αδειών εμφανίζονται ως εξής:

Αναφορά στον αρχικό δημιουργό (Attribution)

Επιτρέπεται να αναπαραχθεί ή να τροποποιηθεί το έργο από οποιονδήποτε με την προϋπόθεση να γίνει αναφορά στον αρχικό δημιουργό.

---

¹⁵Βλ. <https://core.ac.uk/download/pdf/38299578.pdf>

Απαγόρευση εμπορικής χρήσης του έργου (Non-commercial)

Απαγορεύεται η χρήση του έργου με εμπορικό σκοπό.

Απαγόρευση δημιουργίας παραγώγων έργων (NoDerivatives)

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή του έργου αλλά απαγορεύεται η δημιουργία άλλου είδους παραγώγου.

Διανομή του παραγωγού έργου με τους όρους της αρχικής άδειας (Sharealike)

Επιτρέπεται η δημιουργία παραγώγων με τον όρο ότι η χρήση του έργου να γίνεται με την εφαρμογή της συγκεκριμένη άδειας.

Αναφορά και παρόμοια διανομή (Attribution + Sharealike)

Επιτρέπεται η χρήση του έργου με οποιοδήποτε τρόπο με την προϋπόθεση να αδειοδοτήσει οποιοδήποτε παράγωγο έργο με την ίδια άδεια ή με μια άδεια που να έχει τα ίδια στοιχεία της άδειας. Επιπλέον, όπως αναφέρεται στην άδεια θα πρέπει να γίνει αναφορά στον αρχικό δημιουργό.

Αναφορά και όχι παράγωγα έργα (Attribution + NonDerivatives)

Δεν επιτρέπεται να δημιουργήσει οποιοδήποτε παράγωγα έργα. Επιπλέον, όπως αναφέρεται στην άδεια θα πρέπει να γίνει αναφορά στον αρχικό δημιουργό.

Αναφορά και μη εμπορική χρήση (Attribution + NonCommercial)

Επιτρέπεται η χρήση του έργου με τον όρο μην έχει εμπορική χρήση. Επιπλέον, όπως αναφέρεται στην άδεια θα πρέπει να γίνει αναφορά στον αρχικό δημιουργό.

Αναφορά και μη εμπορική χρήση και όχι παράγωγα έργα (Attribution + Non Commercial + No Derivatives)

Επιτρέπεται η χρήση του έργου με τον όρο να μην έχει εμπορική χρήση να μην γίνουν παράγωγα έργα και να γίνει αναφορά στον αρχικό δημιουργό.

Αναφορά και μη εμπορική χρήση και παρόμοια διανομή (Attribution+ Non Commercial+ Share Alike)

Επιτρέπεται η χρήση του έργου με τον όρο να μην έχει εμπορική χρήση, σε οποιοδήποτε δε παράγωγο έργο να δοθεί η ίδια ή μια άδεια με τα ίδια στοιχεία της αρχικής άδειας και να γίνει αναφορά στον αρχικό δημιουργό.

Κοινό κτήμα (public domain)

Περιλαμβάνει το σύνολο των έργων η ελεύθερη χρήση των οποίων δεν περιορίζεται από το νόμο ή της οποίας οι νομικοί περιορισμοί έχουν λήξει.

2.10. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των CC

Σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών υπάρχει μια σειρά από πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των αδειών CC, όπως αναφέρονται ακολούθως:

Πλεονεκτήματα:

- Είναι μη αποκλειστικές, που σημαίνει ότι δεν αποτελεί περιουσιακό δικαίωμα του δημιουργού ή των δικαιούχων των πνευματικών

δικαιωμάτων, αλλά οι άδειες συνυπάρχουν και αλληλοσυμπληρώνονται

- Είναι δωρεάν μέσω του διαδικτύου
- Η γλώσσα που χρησιμοποιείται στη εισαγωγή, είναι κατανοητή για τον αναγνώστη και περιγράφει με απλά λόγια και με σαφήνεια τα δικαιώματα τα οποία διαφυλάσσει ο δημιουργός και ποια είναι επιτρεπτό να χρησιμοποιηθούν. Με αυτόν τον τρόπο, ο χρήστης κατανοεί με ευκολία τι του επιτρέπεται να χρησιμοποιήσει και αποφεύγει την ακούσια προσβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας
- Το νομικό μέρος διατυπώνεται στη νομική γλώσσα, με αποτέλεσμα οι χρήστες, συμβουλευμένοι από τον δικηγόρο τους, να έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν με καλύτερο τρόπο τα δικαιώματά τους, ενώ οι δημιουργοί μπορούν να τα επικαλεστούν στο Δικαστήριο
- Το τεχνολογικό μέρος, σηματοδοτείται από μια άδεια CC
- Είναι ευρέως διαδεδομένες στο διαδίκτυο
- Σε όλες τις άδειες CC είναι υποχρεωτική η αναφορά στον δημιουργό (attribution)
- Οι άδειες CC αποτελούν ένα έγκυρο νομικό κείμενο, αναγνωρισμένο από τα δικαστήρια της ΕΕ και τα δικαστήρια της Αμερικής
- Μέσω των αδειών προάγεται η ανάπτυξη και μετάδοση των γνώσεων στην τεχνολογία, στην έρευνα και στην επιστήμη, μιας και είναι άδειες ανοικτού περιεχομένου
- Δεν είναι απαραίτητη η χρήση τεχνολογικών μέτρων, διότι δεν συνάδουν με τις άδειες ανοικτού περιεχομένου όπως οι άδειες CC
- Δεν ισχύει η άκριτη απαγόρευση άσκησης των εξουσιών του περιουσιακού δικαιώματος που ισχύει στο υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο (ν. 2121/1993)

Μειονεκτήματα:

- Οι άδειες CC δεν είναι ανακλητές, ούτε κατά την περίπτωση που ο δημιουργός/ δικαιούχος θελήσει να τερματίσει εξ ολοκλήρου τη διανομή του έργου του, ακόμα και με μια τέτοιου είδους άδεια. Σ' αυτή την περίπτωση οι χρήστες διατηρούν τα ήδη παραχωρημένα δικαιώματα, τα οποία πιθανά να σχετίζονται με αντίγραφα του έργου που ήδη βρίσκονται σε κυκλοφορία
- Με τις άδειες CC μπορεί να διατεθεί οποιοδήποτε έργο του πνεύματος, εξαιρουμένου του λογισμικού¹⁶

2.11. Η πνευματική ιδιοκτησία

«Δημιουργός είναι το φυσικό πρόσωπο το οποίο με την προσωπική του συμβολή, διανοητική προσπάθεια και εργασία παρήγαγε ένα έργο». Είναι ο απόλυτος δικαιούχος για το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας επί του έργου του, δικαίωμα το οποίο το αποκτά από τη στιγμή που δημιουργεί το έργο του και χωρίς να χρειάζονται διατυπώσεις αναφορικά με την αναγνώριση, την κτήση ή την άσκησή τους (αρ. 1 ν. 2121/1993).

Ως πνευματική ιδιοκτησία θεωρείται η ιδιοκτησία που κατέχει ο δημιουργός για το έργο του και συντάσσονται σε αυτήν τα παρακάτω αποκλειστικά δικαιώματα:

- Περιουσιακό δικαίωμα: ορίζεται το δικαίωμα εκμετάλλευσης ενός έργου σύμφωνα με το οποίο ο δημιουργός μεταβιβάζει το έργο ή ακόμα δίνει την δυνατότητα διαχείρισης αυτού σε τρίτους, δηλαδή σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα.
- Ηθικό δικαίωμα: ορίζεται το δικαίωμα του προσωπικού δεσμού του δημιουργού με το έργο και το δικαίωμα αυτό είναι αμεταβίβαστο ακόμα και μετά την μεταβίβαση του περιουσιακού δικαιώματος.

Στην Ελλάδα η πνευματική ιδιοκτησία αποτελείται από ποικίλους νόμους. Για παράδειγμα ο Ν. 2121/1993 καθορίζει κατά πόσο μπορεί να αναπαραχθεί ένα

¹⁶ Βλ. http://repository.seab.gr/bitstream/1/26/1/20150316_OdigosCreativeCommonsCC_v1.pdf

τεκμήριο ή κατά πόσο μπορεί η βιβλιοθήκη να παράγει για λόγους διατήρησης ένα ψηφιακό αντίγραφο χωρίς να έχει δώσει άδεια ο δημιουργός. Τροποποίηση αυτού αποτελεί ο Νόμος 4481/2017, ο οποίος περιλαμβάνει πολύ σημαντικές διατάξεις για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων. Σημαντική προσθήκη για τις βιβλιοθήκες είναι ότι χωρίς την άδεια του δημιουργού επιτρέπεται ο δημόσιος δανεισμός έργων από τις βιβλιοθήκες των δημοσίων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που είναι μέλη του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Οι νόμοι που υπάρχουν στην Ελλάδα όσον αφορά την πνευματική ιδιοκτησία και γίνεται χρήση από τις βιβλιοθήκες είναι οι παρακάτω:

- Ν. 2121/1993 «Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα» (Βουλή των Ελλήνων, 1993).
- Ν. 2435/1996, άρθρο 3 (τροποποίηση του Ν. 2121/1993).
- Ν. 2557/1997 «Θεσμοί Μέτρα και Δράσεις Πολιτιστικής Ανάπτυξης», άρθρο 8 (τροποποίηση του Ν. 2121/1993).
- Ν. 2819/2000 «Νομική Προστασία των Βάσεων Δεδομένων και Άλλες Διατάξεις», άρθρο 7 (εναρμόνιση με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 1996/9).
- Ν. 3049/2002, άρθρο 14. • Ν. 3057/2002, άρθρο 81 «Εναρμόνιση Ορισμένων Πτυχών του Δικαιώματος του Δημιουργού και των Συγγενικών Δικαιωμάτων στην Κοινωνία της Πληροφορίας και Άλλες Διατάξεις» (εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2001/29).
- Ν. 3184/2003, «Κύρωση της Συνθήκης του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας για την Πνευματική Ιδιοκτησία».
- Υπουργική Απόφαση 8300/2003 «Κανονισμό Λειτουργίας Δημοσίων Βιβλιοθηκών».
- Υπουργική Απόφαση, Φ.14/22511/Δ1/2018, ΦΕΚ 688/Β/28-2-2018, σχετικά με την ίδρυση Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Δημόσιων Δημοτικών Σχολείων. Στη συγκεκριμένη απόφαση γίνεται αναλυτική αναφορά στις ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, στους ψηφιακούς πόρους, στα πνευματικά δικαιώματα, στην οργάνωση και στη διαχείριση του ψηφιακού υλικού κλπ. Η συγκεκριμένη απόφαση, μεταξύ άλλων, έλαβε υπόψη της:

- ο Τον ν. 2121/1993 (ΦΕΚ Α' 25) άρθρο 1, για την Πνευματική Ιδιοκτησία
- ο Τον ν. 2986/2002 (ΦΕΚ Α' 24) άρθρο 11, για τις Σχολικές Βιβλιοθήκες
- ο Τη με αριθμ. πρωτ. 83064/ΙΖ/07-08-2003 (ΦΕΚ Β' 1173/20-8-2003) υπουργική απόφαση, για τον Κανονισμό Λειτουργίας Δημοσίων Βιβλιοθηκών⁹

2.12. Η ανοικτή πρόσβαση και οι Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, συμμετείχε στη διεθνή συνάντηση OA2020, Berlin Summit of Chief Negotiators, το οποίο έλαβε χώρα στις 14-15 Οκτωβρίου 2019, στο Βερολίνο και διοργανώθηκε από τη Max Planck Society. Σε αυτή τη συνάντηση συμμετείχαν εκπρόσωποι από κοινοπραξίες βιβλιοθηκών, εκπαιδευτικών και ερευνητικών οργανισμών, χρηματοδοτικών οργανισμών και διοικήσεων ιδρυμάτων. Τα θέματα της συνάντησης αφορούσαν τις συμφωνίες μετασχηματισμού και από τους συμμετέχοντες παρουσιάστηκε η τρέχουσα κατάσταση των μεταβατικών συμφωνιών, καθώς και η μελλοντική τους πορεία.

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, προωθεί την ανοικτή πρόσβαση, ως ένα μέσον καταγραφής, προβολής και εξωστρέφειας της ποιοτικής έρευνας και λαμβάνει μέρος σε όλες τις διεθνείς συναντήσεις ώστε να ενημερώνεται για τις τελευταίες εξελίξεις. Το πρόσφατο ετήσιο συνέδριο, International Coalition of Library Consortia, το οποίο έλαβε χώρα στο Λουξεμβούργο, στις 20-23 Οκτωβρίου 2019, ο ΣΕΑΒ εκπροσώπησε τη χώρα μας¹⁷. Στο συνέδριο αυτό έλαβαν μέρος εκπρόσωποι από κοινοπραξίες βιβλιοθηκών χωρών της Αμερικής, της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής και επιχειρήθηκαν συνάψεις συμφωνιών μετασχηματισμού με τους εκδότες ηλεκτρονικών πηγών (transformative agreements). Ως στόχο, οι

---

¹⁷ Το επόμενο συνέδριο, κατόπιν πρότασης του ΣΕΑΒ, πρόκειται να γίνει στη Θεσσαλονίκη τον Οκτώβριο του 2020.

συνάψεις αυτές, έχουν τη μετατροπή του κόστους των συνδρομών, ώστε αυτό να μετατραπεί με ορθολογικό, βιώσιμο και διαφανή τρόπο σε κόστος δημοσιεύσεων ανοικτής πρόσβασης. Ακόμη συζητήθηκαν θέματα σχετικά με την κατανομή κόστους για τις συμφωνίες μετασχηματισμού και θέματα διαχείρισης των τελών δημοσίευσης (APCs, Article Processing Charges), καθώς και των ροών εργασίας τους.

Επίσης ο Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών συμμετείχε στο 2^ο Open Science Fair, με υπεύθυνο φορέα το University of Minho και διοργανωτές το OpenAIRE, FAIRsFAIR (Fostering Fair Data Practices in Europe), EOSC Secretariat και FIT4RRI (Fostering Improved Training Tools For Responsible Research & Innovation). Στη συνάντηση παρουσιάστηκαν οι δράσεις του NOAD ¹⁰ του OpenAIRE και συγκεντρωτικά όλα τα επιτεύγματα τους, κατηγοριοποιημένα σε οκτώ τομείς, σύμφωνα με τις οδηγίες του Open Science Policy Platform. Οι δράσεις αυτές παρουσιάζονται οριζόντια και κάθετα, σε εθνικές και ιδρυματικές αντίστοιχα και σε δράσεις ανάπτυξης πολιτικών, υποδομών ή δεξιοτήτων. (βλ. την εικόνα No 1)

Στο Open Science Fair συζητήθηκε η αλλαγή στον τρόπο αποτίμησης της έρευνας και πως αυτή θα πρέπει να συμπεριλάβει άλλες κρίσιμες μορφές ερευνητικής δραστηριότητας που δεν αποτυπώνονται κατ' ανάγκη στις επιστημονικές δημοσιεύσεις, ούτε μετρούνται με βάση αυστηρούς ποσοτικούς δείκτες. Παρουσιάστηκε επίσης η πρόοδος στον τομέα της εκπαίδευσης, αναφορικά με τη διαχείριση των ερευνητικών δεδομένων και ο τρόπος κατά τον οποίο, μέσω αυτής, προάγεται μια εναλλακτική, προοδευτική κουλτούρα ανοικτότητας της επιστήμης. Και στο τέλος συζητήθηκε το θέμα της εφαρμογής του PlanS, το οποίο είναι το σχέδιο για την άμεση και πλήρη ανοικτή πρόσβαση σε ερευνητικές δημοσιεύσεις, οι οποίες λαμβάνουν χρηματοδότηση από ευρωπαϊκούς φορείς.

---

¹⁰ Εθνικό Γραφείο Ανοικτής Πρόσβασης

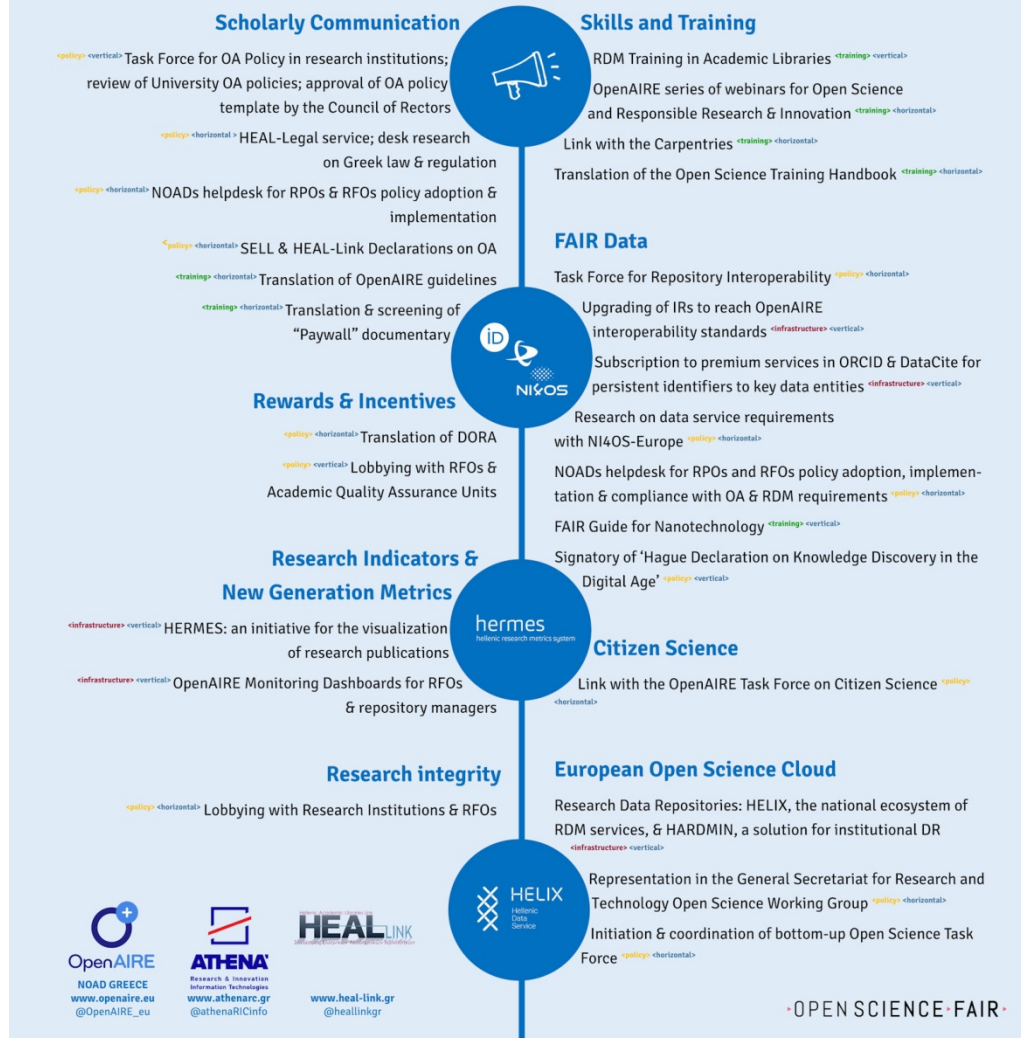
Open Science in Greece

synergies and actions enabling the national transition

Natalia Manola,¹ Maria Ntaountaki,² Lia Ollandezou,² Elli Papadopoulou,¹ Giannis Tsakonas²

¹Athena Research Center | ²HEAL-Link

Steps and achievements of the Greek OpenAIRE National Open Access Desk, Athena Research Center (coordinator) and Hellenic Academic Libraries Link (HEAL-Link), in aligning national research practices with "open" European developments. Work is based on activities around a <policy> - <infrastructure> - <training> nexus, involving at the institutional <vertical> and national <horizontal> level academic and research stakeholders to discussions and stimulating appropriate actions.

Εικόνα 1: Ανοικτή Πρόσβαση στην Ελλάδα

3. Κεφάλαιο 3^ο : Ερευνητικό μέρος

3.1. Βιβλιογραφική έρευνα

Στις μέρες μας υπάρχει το ερώτημα κατά πόσο τα δεδομένα που υπάρχουν στον Παγκόσμιο Ιστό είναι αληθή και η συλλογή στοιχείων λοιπόν από το Διαδίκτυο ελλοχεύει κινδύνους όπως είναι η παραπληροφόρηση.

Για την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας, επιλέχθηκαν βιβλιογραφικές πηγές, οι οποίες προέρχονται από ακαδημαϊκές και επιστημονικές μελέτες και έγκυρες όσον αφορά το περιεχόμενό τους. Η συγκέντρωση των στοιχείων έγινε από την βιβλιογραφία από προηγούμενες μελέτες και από ιστοχώρους, οι οποίοι είναι διεθνώς αναγνωρίσιμοι, ώστε να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία των πληροφοριών. Τέλος, χρησιμοποιήθηκαν συγγράμματα που προέρχονται από επαγγελματίες του είδους, οι οποίοι έχουν ενεργή συμμετοχή στο θέμα που αφορά την παρούσα μελέτη όπως είναι νομικοί και καθηγητές πανεπιστημίου.

3.2. Σχετικές έρευνες

Για την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας αναζητήθηκαν έρευνες, οι οποίες αναλύουν και μελετούν έννοιες, όπως τα αποθετήρια, τις CC και τις πολιτικές αυτοαρχαιοθέτησης και πρόσβασης. Οι μελέτες, που εντοπίστηκαν δεν ανταποκρίνονται επαρκώς στο θέμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας, ωστόσο καλύπτουν θεματικά αρκετές ενότητες.

Ως νέο καινοτόμο μοντέλο υπηρεσίας της βιβλιοθήκης, οι πληροφορίες διευρύνονται συστηματικά ως προς μια θετική κατεύθυνση στην οποία οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες εξελίσσονται πέρα από την παραδοσιακή λειτουργία τους, αναμορφώθηκαν από τις ταχέως αναπτυσσόμενες ανάγκες πληροφόρησης των χρηστών και αναδιαμορφώνονται από όλο και πιο απαιτητικές τεχνολογικές προόδους. Γενικά αποτελούν ένα επιτυχημένο συνδυασμό πραγματικού και εικονικού χώρου, έντυποι και ψηφιακοί πόροι πληροφοριών, τεχνολογικές

δυνατότητες και πνευματική δημιουργία, επιστημονικά έρευνα και κοινωνική ψυχαγωγία, ατομική μάθηση και συνεταιριστική μελέτη, με μια ανοιχτή, δωρεάν, ελκυστική, δυναμική, άνετη, υποστηρικτική, συνεργατική και πολυλειτουργική στο ακαδημαϊκό περιβάλλον (Yao et al., 2009).

Το υλικό των αποθετηρίων περιλαμβάνει μεγάλη ποικιλία, ως προς τη μορφή και το είδος του υλικού και όπως έχει ήδη αναφερθεί τα αποθετήρια χωρίζονται σε Ιδρυματικά και Θεματικά. Αυτός ο διαχωρισμός λειτουργεί ως περιορισμός σχετικά με το είδος και τον τύπο του υλικού που συγκεντρώνεται στη κάθε μία από τις παραπάνω περιπτώσεις. Αυτή τη θεωρία έρχεται να ενισχύσει ο Μπάνος (2007), ο οποίος αναφέρει, ότι στα Ιδρυματικά αποθετήρια συναντάμε προπτυχιακές και μεταπτυχιακές εργασίες, δημοσιεύσεις, υλικό διδασκαλίας, σημειώσεις και διδακτορικές διατριβές¹⁸. Όσον αφορά, τα Θεματικά αποθετήρια, σύμφωνα με την μελέτη του Κουλούρη (2015) η πληροφορία συγκεντρώνεται με βασικό άξονα το θέμα και όχι το είδος της πληροφορίας, όπως για παράδειγμα, στα Ιδρυματικά αποθετήρια, όπου το μεγαλύτερο μέρος της πληροφορίας είναι η «γκρίζα» βιβλιογραφία¹⁹.

Επιπροσθέτως, στα Ιδρυματικά αποθετήρια, βασική διαδικασία για την κατάθεση κάποιας ερευνητικής εργασίας είναι η αυτοαρχαιοθέτηση. Η διαδικασία της αυτοαρχαιοθέτησης σύμφωνα με την μελέτη της Μάνεση και του Κουλούρη (2015), ο δημιουργός ενός έργου μπορεί να εγγραφεί στο σύστημα καταχωρώντας κάποια προσωπικά στοιχεία (όνομα, διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου κλπ.) και έπειτα από την ολοκλήρωση της εγγραφής είναι σε θέση πλέον να καταθέσει (αυτοαρχαιοθέτηση) το έργο του, συμπληρώνοντας και βασικά στοιχεία του έργου του, όπως για παράδειγμα τίτλο, λέξεις κλειδιά και το γνωστικό πεδίο της έρευνας ή της μελέτης. Αφού ολοκληρωθεί η εγγραφή και η καταχώρηση των δεδομένων, για να ολοκληρωθεί η διαδικασία της αυτό-αρχαιοθέτησης, ο δημιουργός του έργου επιλέγει τους περιορισμούς που θα θέσει σχετικά με την προσβασιμότητα¹¹ και την

---

¹⁸ Βλ. https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/2501/1/02_chapter_05.pdf

¹⁹ Βλ. https://repository.kallipos.gr/pdfviewer/web/viewer.html?file=/bitstream/11419/2496/1/9558_master_document.pdf

χρήση του κατατεθειμένου έργου. Αυτοί οι περιορισμοί που τίθενται από τον δημιουργό εμπίπτουν στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, όπου καλύπτονται ζητήματα, όπως η εμπορική ή μη χρήση του έργου και η αναφορά στον δημιουργό.

Σχετική με την πνευματική ιδιοκτησία μελέτη είναι της Καλλινίκου (2005) σύμφωνα με την οποία ο αρχικός δημιουργός μπορεί να παραχωρήσει το περιουσιακό του δικαίωμα επί του έργου του ή κάποιες εξουσίες σε τρίτους, επιτρέποντας τους τη χρήση του έργου²⁰.

Λόγω των άνω περιορισμών, τίθεται και το ζήτημα της ανοιχτής πρόσβασης, όπου για την επίλυση του προβλήματος, σχετικά με την «ελευθερία» χρήσης των έργων από τους χρήστες, δημιουργήθηκε από τον «Σύνδεσμο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών» η «Ανοικτή Πρόσβαση»²¹.

Η «Ανοικτή Πρόσβαση» ξεκίνησε το 2002 με πρωτοβουλία της Βουδαπέστης, με στόχο τα ερευνητικά άρθρα να είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο. Με τον όρο «Ανοικτή Πρόσβαση» ορίζεται η ελεύθερη, άμεση, διαρκής και απαλλαγμένη από τους περισσότερους περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων, διαδικτυακή πρόσβαση σε ψηφιακό, ακαδημαϊκό και επιστημονικό περιεχόμενο. Στόχος του εγχειρήματος αυτού είναι η εύκολη ανταλλαγή επιστημονικών πληροφοριών στις ερευνητικές, ακαδημαϊκές, επιστημονικές και εκπαιδευτικές κοινότητες, οι οποίες διαθέτουν τεράστιο όγκο υλικού για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς²².

Η «Ανοικτή Πρόσβαση», ωστόσο για να προστατέψει την πνευματική ιδιοκτησία και να «εξυπηρετήσει» τον χρήστη, χρησιμοποιεί τις άδειες CC, παρέχοντας έτσι μια εναλλακτική λύση ως προς τη χρήση του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας. Τις CC αποτελούν συμπληρωματικές δικλείδες ασφαλείας αναφορικά με την πνευματική ιδιοκτησία, όπου ο δημιουργός εξακολουθεί να διατηρεί την πνευματική ιδιοκτησία του έργου του, αλλά ταυτοχρόνως επιτρέπει τη διάθεση του στο κοινό. Σύμφωνα με τον Τσιαβό άδειες CC, δημιουργήθηκαν με στόχο, να εξυπηρετούνται οι δημιουργοί, που επιθυμούν να διαθέσουν το έργο τους

---

²⁰ Βλ. https://ihrc.gr/download.php?fgr=people/bottis/downloads/materials/materials_0025_7347.pdf

²¹ Βλ. http://repository.seab.gr/bitstream/1/26/1/20150316_OdigosCreativeCommonsCC_v1.pdf

²² Βλ. <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-recommendations>

στο κοινό, κατοχυρώνοντας όμως το περιουσιακό δικαίωμα τους επί του παραγόμενου έργου τους και ταυτοχρόνως παρέχοντας την ελευθερία χρήσης στους χρήστες.

Λόγος γίνεται ακόμη και για τα μεταδεδομένα, τα οποία είναι τα δεδομένα που αφορούν άλλα δεδομένα. Για τους βιβλιοθηκονόμους ο ακριβής ορισμός έχει ως εξής: «Τα μεταδεδομένα είναι δομημένα και κωδικοποιημένα δεδομένα τα οποία περιγράφουν χαρακτηριστικά πληροφοριακών οντοτήτων, αποσκοπώντας στην ταύτιση, αναγνώριση, ανακάλυψη, αξιολόγηση και διαχείρισή τους».

Τέλος σημαντικό ρόλο έπαιξε και το συνέδριο iCommons Summit το οποίο πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2007 στην Κροατία. Στο iSummit 2007 μελετήθηκαν τέσσερις άξονες οι οποίοι αφορούν:

- Τη νομική και αρχιτεκτονική δομή,
- Τις τεχνολογικές κοινωνίες και τις οικονομικές δομές
- Την ανοιχτή εκπαίδευση και την ελεύθερη πρόσβαση στο ακαδημαϊκό περιεχόμενο
- Τις αντίστοιχες ομάδες εργασίας

Το συνέδριο είχε στόχο να διευρύνει τις CC και να ξεφύγει από τα στενότερα όρια του copyright και των αδειών του. Οι θεωρίες του Yochai Benkler αποτέλεσαν αφετηρία του συνεδρίου, ο οποίος αναφέρθηκε για τεχνολογικό, οικονομικό και οργανωτικό ανασχεδιασμό, που θα αλλάξει ριζικά τις έννοιες της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της παραγωγικότητας, όσον αφορά την κοινωνία της πληροφορίας.

3.3. Ερευνητικά ερωτήματα

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στο να διερευνήσει το αν οι άδειες CC και η ανοικτή ή κλειστή πρόσβαση ως τάσεις που σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία επηρεάζουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες των βιβλιοθηκών, έχουν επηρεάσει τον βαθμό αποδοχής από τους χρήστες ή τους δημιουργούς του εκάστοτε περιεχομένου. Για το λόγο αυτό διαμορφώθηκαν τα κάτωθι ερευνητικά ερωτήματα:

- Τι είδους περιεχόμενο και λογισμικό χρησιμοποιούν οι βιβλιοθήκες για την υλοποίηση των αποθετηρίων τους;
- Τι είδους αδειών CC χρησιμοποιούνται από τα αποθετήρια και τι βαθμός αποδοχής υπάρχει;
- Τι είδους αδειών εκτός των CC χρησιμοποιούνται από τα αποθετήρια και τι βαθμός αποδοχής υπάρχει;
- Υπάρχουν σκέψεις για μετατροπή των αδειών σε CC, και αν ναι σε τι βαθμό.

3.4. Σχεδιασμός έρευνας

Για το ερευνητικό μέρος της παρούσας πτυχιακής εργασίας δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, με στόχο την συλλογή ποσοτικών δεδομένων. Το ερωτηματολόγιο καταχωρήθηκε στο Google Forms και στάλθηκε μόνο σε επαγγελματίες της πληροφόρησης, οι οποίοι εργάζονται πάνω στον κλάδο και φέρουν πολυετή εμπειρία. Η διακίνηση του ερωτηματολογίου έλαβε χώρα από τον Μάιο έως τον Σεπτέμβριο του 2020. Το ερωτηματολόγιο μοιράστηκε σε 40 ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, διότι λόγω της πανδημίας (covid-19) ήταν οι μόνες που ήταν ενεργές και μπόρεσαν να απαντήσουν. Επιπλέον, οι επαγγελματίες πληροφόρησης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν πολυετή πείρα στην υλοποίηση ιδρυματικών αποθετηρίων. Οι απαντήσεις συγκεντρώθηκαν, επεξεργάστηκαν και οδήγησαν στη σύνταξη των αποτελεσμάτων. Απαντήθηκαν 15 ερωτηματολόγια από τις 40 διαφορετικές βιβλιοθήκες ακαδημαϊκών ιδρυμάτων στην Ελλάδα. λόγω της πανδημίας και του κλεισίματος των σχολών δεν μπόρεσαν να συγκεντρωθούν παραπάνω ερωτηματολόγια. Παρόλα αυτά το ποσοστό ανταπόκρισης 37,5% (15 από 40 ερωτηματολόγια) θεωρείται ικανοποιητικό, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών (covid-19). Να σημειωθεί ότι ζητήθηκε μόνο μια απάντηση από κάθε βιβλιοθήκη, δηλαδή, από τον διαχειριστή του αποθετηρίου.

Κεφάλαιο 4^ο : Αποτελέσματα

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της ερευνάς, με βάση τα οποία θα παρουσιαστούν στην συνέχεια και τα συμπεράσματα αλλά και προτάσεις για το μέλλον. Ως κύριες μεταβλητές στις οποίες βασίστηκε η ανάλυση των αποτελεσμάτων καθορίστηκαν οι άδειες CC αλλά και οι υπόλοιπες άδειες που χρησιμοποιούνται από τις βιβλιοθήκες διαφόρων ιδρυμάτων.

4.1 Δημογραφικά στοιχεία

Το δείγμα μας αποτελείται από 15 άτομα. Στον παρακάτω πίνακα περιλαμβάνονται κάποια γενικά δημογραφικά στοιχεία .

		N	%
<i>Ηλικία</i>	30	1	6,6
	47	1	6,6
	48	3	20,15
	49	2	13,3
	50	2	13,3
	52	2	13,3
	53	1	6,6
	55	3	20,15
<i>Εκπαίδευση</i>	Πτυχίο ΑΕΙ (όπου ΑΕΙ και πρώην ΤΕΙ)	3	20,1
	Μεταπτυχιακό	11	73,3
	Διδακτορικό	1	6,6
<i>Ειδικότητα</i>	Βιβλιοθηκονόμος	13	86,7
	Πληροφορικός – Μηχανικός	2	13,3
<i>Σχέση εργασίας</i>	Αορίστου χρόνου	8	53,4
	Τακτικός - Μόνιμος	6	40
	Σύμβαση έργου	1	6,6
<i>Λογισμικό υλοποίησης αποθετηρίου</i>	Fedora	2	13,3
	DSpace	6	40,3
	EPrints	2	13,3
	Invenio	1	6,6
	EXCEL	1	6,6
	Δεν έχει	1	6,6
	Άλλο	2	13,3

Πίνακας 1 Δημογραφικά στοιχεία

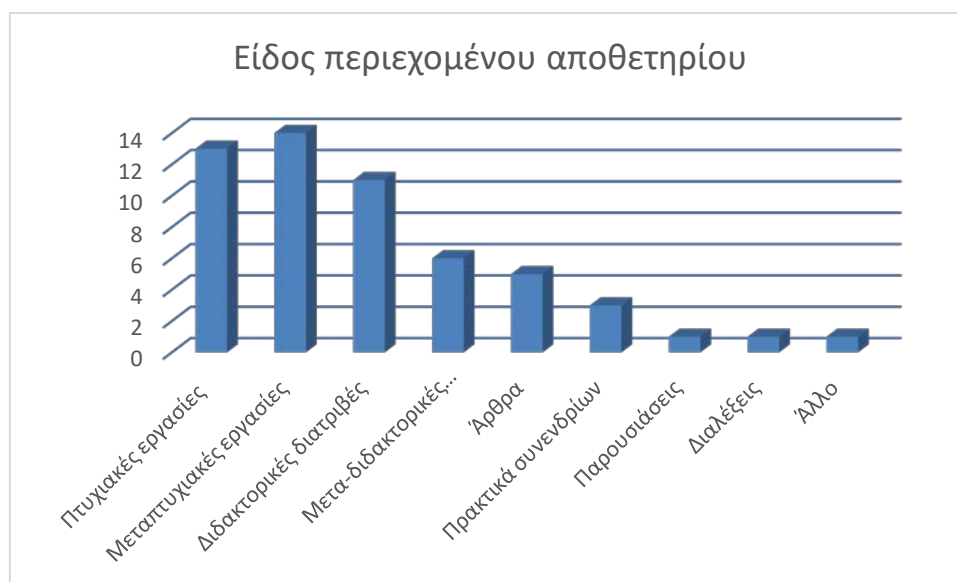
Στον πίνακα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι οι ερωτηθέντες είναι κυρίως ανάμεσα από την ηλικία των 45-55 ετών. Μόνο ένα από τα άτομα που απάντησαν είναι ηλικίας 30 ετών με όλους τους υπόλοιπους να ανήκουν στον προαναφερθέν διάστημα. Επίσης παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο μέρος από τα άτομα που απάντησαν είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού. Μια ακόμα παρατήρηση που μπορούμε να κάνουμε ότι οι 14 από τους 15 έχουν μόνιμη θέση ή σύμβαση αορίστου χρόνου. Τέλος μπορούμε να δούμε ότι υπάρχει μεγάλη διασπορά στο λογισμικό με το οποίο υλοποιείται το αποθετήριο.

4.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Αναλύονται τα ερευνητικά ερωτήματα και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα.

1^ο ερευνητικό ερώτημα : τι είδους περιεχόμενο έχουν οι βιβλιοθήκες και τι είδους λογισμικό χρησιμοποιούν

Προφανώς, τα άτομα τα οποία απάντησαν στο ερωτηματολόγιο δουλεύουν σε βιβλιοθήκες ιδρυμάτων/σχολών, αφού κατά κύριο λόγο τα αποθετήρια είναι ιδρυματικά. Μόνο μία σχολή δεν έχει ιδρυματικό αποθετήριο. Παρακάτω βλέπουμε τι περιεχόμενο συγκεντρώνεται στο αποθετήριο.

Πίνακας 2 Αποτελέσματα περιεχομένου αποθετηρίου

Κατά κύριο λόγο, βλέπουμε να υπάρχουν στα αποθετήρια πτυχιακές εργασίες, μεταπτυχιακές εργασίες καθώς και διδακτορικές. Σε μικρότερο βαθμό, περίπου στο

ένα τρίτο αυτών των αποθετηρίων περιέχουν μεταδιδακτορικές εργασίες καθώς και άρθρα σε περιοδικά.

2^ο Ερευνητικό ερώτημα: Τι είδος αδειών CC χρησιμοποιούνται από τα αποθετήρια και τι βαθμός αποδοχής υπάρχει;

Από τα 15 αποθετήρια, τα 12 μας απάντησαν ότι χρησιμοποιούν άδειες CC. Από τα υπόλοιπα τρία, τα δύο μας απάντησαν δεν έχουν τέτοια άδεια και το ένα δεν το δηλώνει με κάποιο ρητό τρόπο αλλά πρακτικά χρησιμοποιείται. Τα αποθετήρια που θα ελέγξουμε για αποτελέσματα είναι 12, καθώς από αυτά τα 13 το ένα δεν χρησιμοποιεί αρχειοθέτηση σε κάποιο περιεχόμενο και έτσι έχουμε απαντήσεις για τα υπόλοιπα 12. Τα αποτελέσματα για το είδος των αδειών που χρησιμοποιούνται υπάρχουν παρακάτω:

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για τις πτυχιακές εργασίες;

Από τα 11 αποθετήρια που εξετάζονται τα 10 έχουν πτυχιακές εργασίες. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
CC BY	2	20
CC BY-NC	2	20
CC BY-NC-ND	4	40
CC BY-NC-SA	2	20

Πίνακας 3 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τις πτυχιακές εργασίες

CC BY (Αναφορά δημιουργού) CC BY-NC (Αναφορά δημιουργού- Μη εμπορική χρήση) CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα) CC BY-NC-SA (Αναφορά δημιουργού- Μη εμπορική χρήση-Παρόμοια διανομή)

Όπως μπορούμε να δούμε από τον παραπάνω πίνακα η πιο κοινά χρησιμοποιούμενη άδεια είναι η CC BY-NC-ND. Με αυτή την άδεια γίνεται η αναφορά του δημιουργού και δεν χρησιμοποιείται για εμπορική χρήση. Επίσης δεν είναι παράγωγα έργα. Οι υπόλοιπες τρεις άδειες για τις πτυχιακές που χρησιμοποιούνται έχουν παρόμοια ποσοστά. Επειδή οι πτυχιακές εργασίες είναι πρωτότυπα έργα είναι λογική η χρήση αυτής της άδειας σε σχέση με τις άλλες.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για τις μεταπτυχιακές εργασίες;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται και τα 12 έχουν μεταπτυχιακές εργασίες. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
CC BY	1	8,35
CC BY-ND	1	8,35
CC BY-NC	3	25
CC BY-NC-ND	5	41,6

CC BY-NC-SA	2	16,7
-------------	---	------

Πίνακας 4 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τις μεταπτυχιακές εργασίες

CC BY (Αναφορά δημιουργού) CC BY-ND (Αναφορά δημιουργού- Όχι παράγωγα έργα) CC BY-NC (Αναφορά δημιουργού- Μη εμπορική χρήση) CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα) CC BY-NC-SA (Αναφορά δημιουργού- Μη εμπορική χρήση-Παρόμοια διανομή)

Όπως είδαμε και στις πτυχιακές εργασίες έτσι και στις μεταπτυχιακές εργασίες η άδεια χρήσης με το μεγαλύτερο ποσοστό είναι η άδεια CC BY-NC-ND. Ο λόγος που χρησιμοποιείται κυρίως αυτή η άδεια είναι παρόμοιος και με τις πτυχιακές εργασίες, καθώς και οι μεταπτυχιακές εργασίες είναι πρωτότυπα έργα και η χρήση τους δεν είναι εμπορική.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για τις διδακτορικές διατριβές;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 10 έχουν διδακτορικές διατριβές. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	N	%
CC BY	1	10
CC BY-ND	1	10
CC BY-NC	2	20
CC BY-NC-ND	4	40
CC BY-NC-SA	2	20

Πίνακας 5 Αποτελέσματα CC χρησιμοποιείται για τις διδακτορικές διατριβές

CC BY (Αναφορά δημιουργού) CC BY-ND (Αναφορά δημιουργού- Όχι παράγωγα έργα) CC BY-NC (Αναφορά δημιουργού- Μη εμπορική χρήση) CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα) CC BY-NC-SA (Αναφορά δημιουργού- Μη εμπορική χρήση-Παρόμοια διανομή)

Σε συνέχεια των προηγούμενων αποτελεσμάτων και σε αυτή την περίπτωση βλέπουμε την χρήση της άδειας CC BY-NC-ND να έχει το μεγαλύτερο ποσοστό. Όπως και στις δύο προηγούμενες περιπτώσεις έτσι και σε αυτήν χρησιμοποιείται αυτό το είδος των άδειων καθώς συνεχίζει η λογική να είναι η ίδια.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για τις μετα-διδακτορικές διατριβές;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται οι 6 έχουν μετα-διδακτορικές διατριβές. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	N	%
CC BY	1	16,6
CC BY-ND	1	16,6
CC BY-NC	1	16,6
CC BY-NC-ND	3	50

Πίνακας 6 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τις μετα-διδακτορικές διατριβές

CC BY (Αναφορά δημιουργού) CC BY-ND (Αναφορά δημιουργού- Όχι παράγωγα έργα) CC BY-NC (Αναφορά δημιουργού- Μη εμπορική χρήση) CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Σε συνέχεια των προηγούμενων αποτελεσμάτων και σε αυτή την περίπτωση βλέπουμε την χρήση της άδειας CC BY-NC-ND να έχει το μεγαλύτερο ποσοστό. Όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις έτσι και σε αυτήν χρησιμοποιείται η ίδια λογική στη χρήση της άδειας.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για τα άρθρα περιοδικών;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται οι 5 έχουν άρθρα περιοδικών. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
CC BY	1	20
CC BY-ND	1	20
CC BY-SA	1	20
CC BY-NC-ND	2	40

Πίνακας 7 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τα άρθρα περιοδικών

CC BY (Αναφορά δημιουργού) CC BY-ND (Αναφορά δημιουργού- Όχι παράγωγα έργα) CC BY-SA (Αναφορά δημιουργού- Παρόμοια διανομή) CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Όπως μπορούμε να δούμε από τον παραπάνω πίνακα οι πιο συχνά χρησιμοποιούμενη άδεια είναι η CC BY-NC-ND. Παρόλα αυτά η διαφορά της με τις υπόλοιπες άδειες είναι μόλις μία απάντηση οπότε δεν μπορούμε να πούμε ότι όντως το ποσοστό είναι μεγαλύτερο σε σχέση με τις άλλες άδειες.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για τα πρακτικά συνεδρίων;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 3 έχουν πρακτικά συνεδρίων. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
CC BY-SA	1	33,3
CC BY-NC-ND	2	66,7

Πίνακας 8 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τα πρακτικά συνεδρίων

CC BY-SA (Αναφορά δημιουργού- Παρόμοια διανομή) CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Όπως μπορεί να παρατηρήσει κάποιος από τον παραπάνω πίνακα μόνο δύο ειδών άδειες χρησιμοποιούνται από τα αποθετήρια για τα πρακτικά συνεδρίων. Η άδεια με

το μεγαλύτερο ποσοστό είναι και αυτή τη φορά η CC BY-NC-ND καθώς και αυτά αποτελούν μια μη εμπορική μορφή αρχείου.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για παρουσιάσεις;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 3 έχουν παρουσιάσεις. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
CC BY-SA	1	33,3
CC BY-NC-ND	2	66,7

Πίνακας 9 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για παρουσιάσεις

CC BY-SA (Αναφορά δημιουργού- Παρόμοια διανομή) CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Και στον παραπάνω πίνακα η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη άδεια είναι η CC BY-NC-ND με ποσοστό 66,7 % σε 3 όμως μόνο απαντήσεις. Η άλλη άδεια με μόνο μία απάντηση λιγότερο είναι η CC BY-SA που την βλέπουμε και στα πρακτικά συνεδρίων. Και οι δύο οι άδειες είναι αυτές που χρησιμοποιούνται στα πρακτικά συνεδρίων και τις παρουσιάσεις.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για διαλέξεις;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται το 1 έχει διαλέξεις. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
CC BY-NC-ND	1	100

Πίνακας 10 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για διαλέξεις

CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Σε αυτόν τον πίνακα βλέπουμε ότι μόνο ένα αποθετήριο απάντησε ότι αποθηκεύει διαλέξεις με άδεια CC και η άδεια που χρησιμοποιείται είναι η CC BY-NC-ND. Οι διαλέξεις αποτελούν κομμάτι των μαθημάτων και έτσι χρειάζεται να γίνεται αναφορά του δημιουργού και η χρήση να είναι πρωτότυπη και μη εμπορική.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για τεχνικές αναφορές;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 2 έχουν τεχνικές αναφορές. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
CC BY-NC-ND	2	100

Πίνακας 11 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τεχνικές αναφορές

CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στον πίνακα μόνο δύο αποθετήρια χρησιμοποιούν άδειες για τεχνικές αναφορές, και με τα δύο να χρησιμοποιούν την άδεια CC BY-NC-ND. Στην ίδια λογική λειτουργούν και οι τεχνικές μελέτες, τα ερευνητικά αποτελέσματα αλλά και τα ερευνητικά έργα όπως μπορούμε να δούμε και στους 3 παρακάτω πίνακες.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για τεχνικές μελέτες;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 2 έχουν τεχνικές μελέτες. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
CC BY-NC-ND	2	100

Πίνακας 12 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για τεχνικές μελέτες

CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για ερευνητικά αποτελέσματα;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 2 έχουν ερευνητικά αποτελέσματα. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
CC BY-NC-ND	2	100

Πίνακας 13 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για ερευνητικά αποτελέσματα

CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για ερευνητικά έργα;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται το 1 έχει ερευνητικά έργα. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
CC BY-NC-ND	1	100

Πίνακας 14 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για ερευνητικά έργα

CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για μαθήματα;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται το 1 έχει μαθήματα. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
CC BY-NC-ND	1	100

Πίνακας 15 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για μαθήματα

CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για αρχειακό υλικό;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 2 έχουν αρχειακό υλικό. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
CC BY-NC-ND	2	100

Πίνακας 16 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για αρχειακό υλικό

CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Για τα μαθήματα και το αρχειακό υλικό για ακόμα μία φορά η μόνη άδεια που χρησιμοποιείται είναι η CC BY-NC-ND καθώς αποτελούν κομμάτι του ιδρύματος.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για βιβλία;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 4 έχουν βιβλία. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
CC BY	1	25
CC BY-SA	1	25
CC BY-NC-ND	2	50

Πίνακας 17 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για βιβλία

CC BY (Αναφορά δημιουργού) CC BY-SA (Αναφορά δημιουργού- Παρόμοια διανομή)
CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη άδεια να είναι η CC BY-NC-ND και οι άδειες που γενικά επιλέγονται να είναι 3.

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για φωτογραφίες;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 3 έχουν φωτογραφίες. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
CC BY	1	33,3
CC BY-NC-ND	2	66,7

Πίνακας 18 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για φωτογραφίες

CC BY (Αναφορά δημιουργού) CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για βίντεο;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 3 έχουν βίντεο. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
CC BY	1	50
CC BY-NC-ND	1	50

Πίνακας 19 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για βίντεο

CC BY (Αναφορά δημιουργού) CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

Ποια άδεια CC χρησιμοποιείται για άλλο περιεχόμενο;

Από τα 12 αποθετήρια που εξετάζονται τα 3 έχουν άλλο περιεχόμενο. Η κατανομή για τις άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

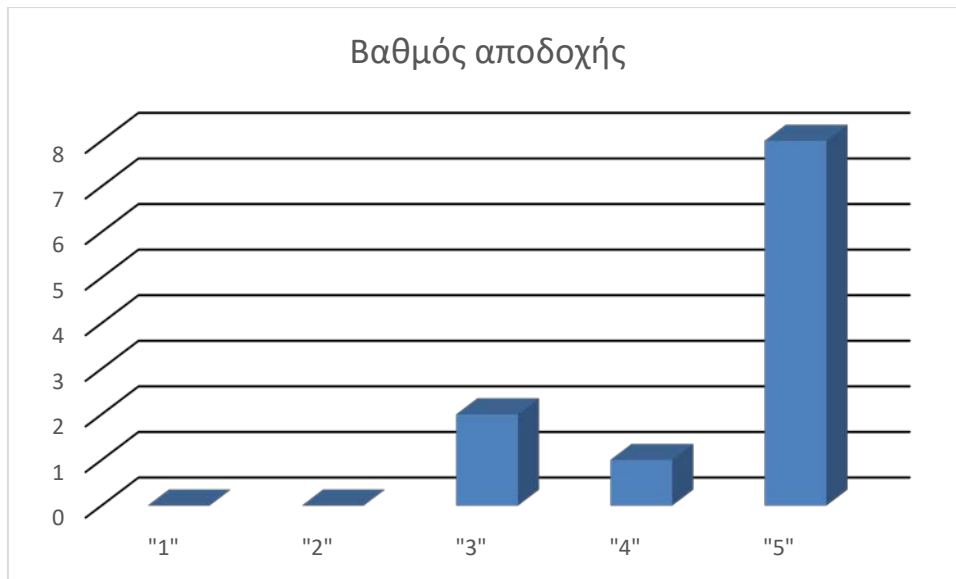
	<i>N</i>	<i>%</i>
CC BY	1	33,3
CC BY-NC-ND	2	66,7

Πίνακας 20 Αποτελέσματα CC που χρησιμοποιούνται για άλλο περιεχόμενο

CC BY (Αναφορά δημιουργού) CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα)

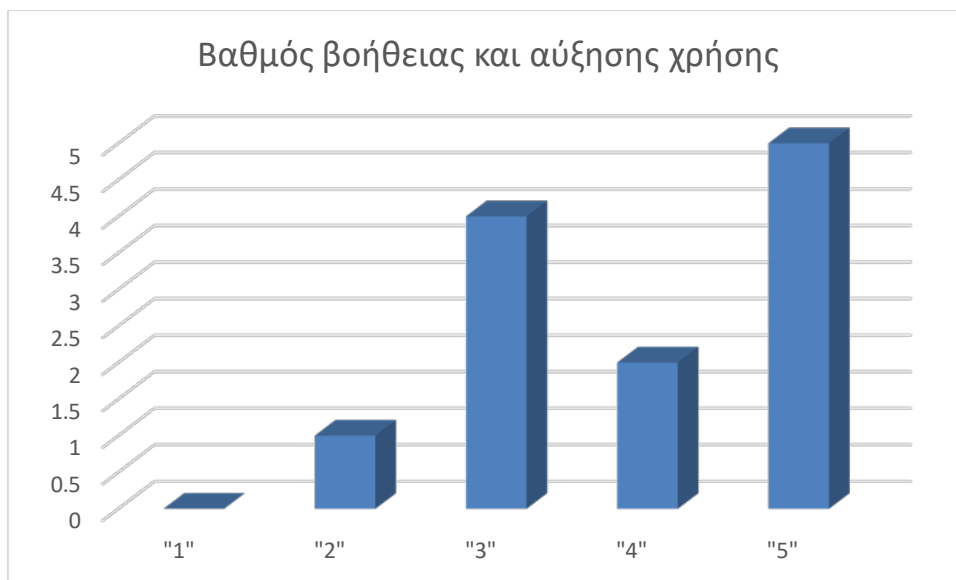
Όπως μπορούμε να δούμε και στους 3 παραπάνω πίνακες η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη άδεια είναι η CC BY-NC-ND και την άλλη που χρησιμοποιείται να είναι η CC BY. Ο λόγος χρήσης αυτής της άδειας είναι ότι οι φωτογραφίες, το βίντεο αλλά και οποιοδήποτε άλλο υλικό χρειάζεται σίγουρα την αναφορά του δημιουργού αλλά και επίσης για τα ιδρύματα είναι σημαντικό να μην γίνεται εμπορική χρήση ή παράγωγα έργα.

Αφού έχουμε δει όλες τις άδειες οι οποίες χρησιμοποιούνται για τα αποθετήρια , εξετάσαμε και τον βαθμό αποδοχής τους από τους χρήστες και τους δημιουργούς. Τα αποτελέσματα για την αποδοχή τα βλέπουμε στην παρακάτω εικόνα.

Εικόνα 21 Αποτελέσματα βαθμών αποδοχής CC χρηστών και δημιουργών

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στην παραπάνω εικόνα (21) ο βαθμός αποδοχής των αδειών και από τους χρήστες και από τους δημιουργούς είναι μεγάλη. Βλέπουμε ότι σε ποσοστό περίπου 70% οι ερωτώμενοι θεωρούν ότι ο βαθμός αποδοχής των αδειών CC είναι ο μέγιστός. Το υπόλοιπο 30% έχει μέτριο έως καλό βαθμό αποδοχής. Μετά από τον βαθμό αποδοχής εξετάστηκε και ο βαθμός στον οποίο οι άδειες CC βοήθησαν το αποθετήριο και αυξήσαν την χρήση του.

Εικόνα 22 Αξιολόγηση χρήσης των CC ως προς τους χρήστες και τα αποθετήρια

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε και στην εικόνα 22 η διασπορά είναι μεγάλη. Βλέπουμε ότι κατά κύριο λόγο η άδειες CC από τους χρήστες και τους δημιουργούς βοήθησαν σε θετικό βαθμό το αποθετήριο και αυξήσαν τη χρήση του. Παρόλα αυτά δεν βοήθησαν όλα τα αποθετήρια στον ίδιο βαθμό καθώς 5 από αυτά θεωρούν ότι

τα βοήθησε αρκετά και τα υπόλοιπα θεωρούν ότι η χρήση τους ήταν βοηθητική σε μικρότερο βαθμό.

3^ο Ερευνητικό ερώτημα: Τι είδος αδειών εκτός των CC χρησιμοποιούνται από τα αποθετήρια και τι βαθμός αποδοχής υπάρχει;

Βέβαια τα αποθετήρια που εξετάζουμε χρησιμοποιούν εκτός από τις άδειες CC και άλλων ειδών άδειες, οι οποίες είναι ουσιαστικά πολιτικές πρόσβασης. Οι άδειες που χρησιμοποιούνται είναι:

- Ελεύθερη πρόσβαση (ανοιχτή και ελεύθερη σε όλους τους χρήστες)
- Πρόσβαση με IP και VPN (μόνο για την κοινότητα της βιβλιοθήκης)
- Κλειστή πρόσβαση (διαθέσιμα μόνο τα μεταδεδομένα)
- Δυνατότητα ορισμού χρόνου αποδέσμευσης (embargo)

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για τις πτυχιακές εργασίες;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 7 έχουν πτυχιακές εργασίες. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
Ελεύθερή πρόσβαση	3	42,8
Πρόσβαση στην κοινότητα	2	28,6
Κλειστή πρόσβαση	1	14,3
Άλλο	1	14,3

Πίνακας 23 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τις πτυχιακές εργασίες

Για τις πτυχιακές, που αποτελούν την πιο απλή μορφή αρχείου που αποθηκεύεται είναι αυτή της ελεύθερης πρόσβασης με την περιορισμένη πρόσβαση στην κοινότητα να είναι η αμέσως επόμενη πολιτική που χρησιμοποιείται. Δεν υπάρχει λόγος αυτό του είδους αρχείο να υπάρχει κλειστή πρόσβαση σε αυτό το αρχείο.

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για τις μεταπτυχιακές εργασίες;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 7 έχουν μεταπτυχιακές εργασίες. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
Ελεύθερη πρόσβαση	3	42,8
Πρόσβαση στην κοινότητα	2	28,6
Κλειστή πρόσβαση	1	14,3
Άλλο	1	14,3

Πίνακας 24 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τις μεταπτυχιακές εργασίες

Και σε αυτή τη περίπτωση βλέπουμε ίδια ποσοστά με τις πτυχιακές εργασίες και την ελεύθερη πρόσβαση να καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό σε παρόμοια λογική με τις πτυχιακές εργασίες.

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για τις διδακτορικές διατριβές;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 6 έχουν διδακτορικές διατριβές. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
<i>Ελεύθερη πρόσβαση</i>	3	50
<i>Πρόσβαση στην κοινότητα</i>	2	33,3
<i>Άλλο</i>	1	16,7

Πίνακας 25 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τις διδακτορικές διατριβές

Για τις διδακτορικές διατριβές μπορούμε να δούμε στον παραπάνω ότι η ελεύθερη πρόσβαση είναι η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη πολιτική πρόσβασης σε ποσοστό 50% ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν όταν κάποιος τις χρειάζεται χωρίς να χρειάζεται να είναι απαραίτητα μέλος της κοινότητας του πανεπιστημίου.

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για τις μετα-διδακτορικές διατριβές;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται οι 3 έχουν μετα-διδακτορικές διατριβές. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
<i>Ελεύθερη πρόσβαση</i>	2	66,6
<i>Πρόσβαση στην κοινότητα</i>	1	33,7

Πίνακας 26 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τις μετα-διδακτορικές διατριβές

Όπως μπορούμε να δούμε στον παραπάνω πίνακα η ελεύθερη πρόσβαση χρησιμοποιείται σαν κύρια πολιτική πρόσβασης, με την ίδια λογική με τις διδακτορικές διατριβές.

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για τα άρθρα περιοδικών;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται οι 3 έχουν άρθρα περιοδικών. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
<i>Ελεύθερη πρόσβαση</i>	1	33,3
<i>Πρόσβαση στην κοινότητα</i>	1	33,3
<i>Άλλο</i>	1	33,3

Πίνακας 27 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τα άρθρα περιοδικών

Ποια πολιτικές πρόσβασης χρησιμοποιείται για τα πρακτικά συνεδρίων;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 4 έχουν πρακτικά συνεδρίων. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
--	----------	---

Ελεύθερή πρόσβαση	2	50
Πρόσβαση στην κοινότητα	1	25
Άλλο	1	25

Πίνακας 28 Αποτελέσματα πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τα πρακτικά συνεδρίων

Ποια πολιτικές πρόσβασης χρησιμοποιείται για παρουσιάσεις;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 4 έχουν παρουσιάσεις. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	N	%
Ελεύθερή πρόσβαση	3	75
Άλλο	1	25

Πίνακας 29 Αποτελέσματα πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για παρουσιάσεις

Ποια πολιτικές πρόσβασης χρησιμοποιείται για διαλέξεις;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 3 έχουν διαλέξεις. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	N	%
Ελεύθερή πρόσβαση	3	100

Πίνακας 30 Αποτελέσματα πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για διαλέξεις

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για τεχνικές αναφορές;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 3 έχουν τεχνικές αναφορές. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	N	%
Ελεύθερή πρόσβαση	3	100

Πίνακας 31 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τεχνικές αναφορές

Ποια πολιτικές πρόσβασης χρησιμοποιείται για τεχνικές μελέτες;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 2 έχουν τεχνικές μελέτες. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	N	%
Ελεύθερή πρόσβαση	2	100

Πίνακας 32 Αποτελέσματα πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για τεχνικές μελέτες

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για ερευνητικά αποτελέσματα;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 3 έχουν ερευνητικά αποτελέσματα. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
Ελεύθερή πρόσβαση	1	33,3
Πρόσβαση στην κοινότητα	1	33,3
Άλλο	1	33,3

Πίνακας 33 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για ερευνητικά αποτελέσματα

Ποια πολιτικές πρόσβασης χρησιμοποιείται για ερευνητικά έργα;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται το 2 έχουν ερευνητικά έργα. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
Ελεύθερή πρόσβαση	1	50
Πρόσβαση στην κοινότητα	1	50

Πίνακας 34 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για ερευνητικά έργα

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για μαθήματα;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 2 έχουν μαθήματα. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
Ελεύθερη πρόσβαση	2	100

Πίνακας 35 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για μαθήματα

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για αρχειακό υλικό;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 4 έχουν αρχειακό υλικό. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
Ελεύθερη πρόσβαση	3	75
Πρόσβαση στην κοινότητα	1	25

Πίνακας 36 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για αρχειακό υλικό

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για βιβλία;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 3 έχουν βιβλία. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	%
Ελεύθερη πρόσβαση	2	66,7
Πρόσβαση στην κοινότητα	1	33,3

Πίνακας 37 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για βιβλία

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για φωτογραφίες;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 4 έχουν φωτογραφίες. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Ελεύθερη πρόσβαση</i>	4	100

Πίνακας 38 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για φωτογραφίες

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για βίντεο;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται τα 2 έχουν βίντεο. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Ελεύθερη πρόσβαση</i>	2	100

Πίνακας 39 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης που χρησιμοποιούνται για βίντεο

Ποια πολιτική πρόσβασης χρησιμοποιείται για άλλο περιεχόμενο;

Από τα αποθετήρια που εξετάζονται το 1 έχει άλλο περιεχόμενο. Η κατανομή για τις πολιτικές πρόσβασης που χρησιμοποιούνται είναι:

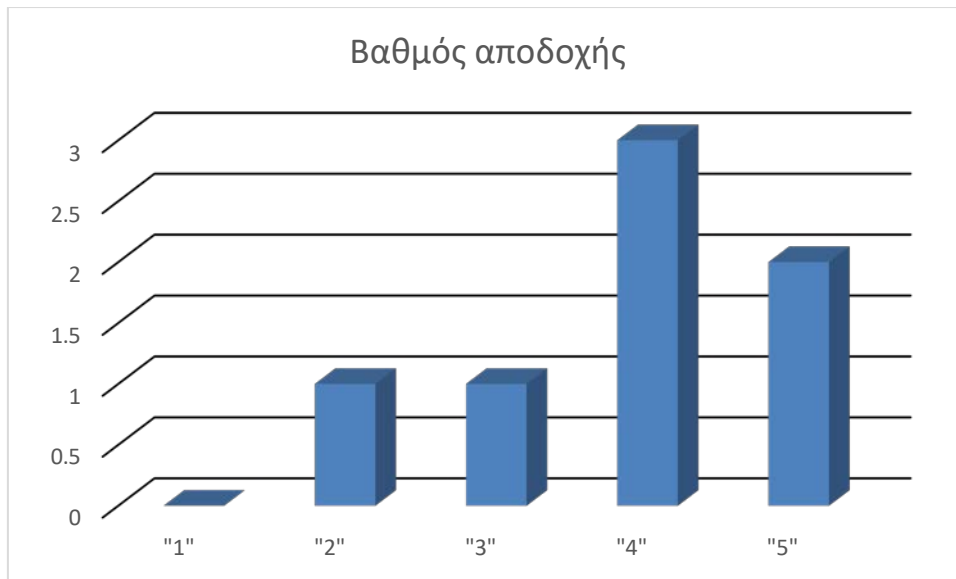
	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Ελεύθερη πρόσβαση</i>	1	100

Πίνακας 40 Αποτελέσματα πολιτικής πρόσβασης χρησιμοποιούνται για άλλο περιεχόμενο

Όπως μπορούμε να δούμε στους παραπάνω πίνακες (23-40) η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη πολιτική πρόσβασης που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό είναι η ελεύθερη πρόσβαση. Η χρήση αυτής της πολιτικής είναι λογική καθώς τα ιδρύματα έχουν σαν στόχο την προώθηση της γνώσης και λόγο του ίντερνετ θέλουν να την μεταδίδουν σε όλους. Ο πιο εύκολός τρόπος είναι με την πρόσβαση σε όλους.

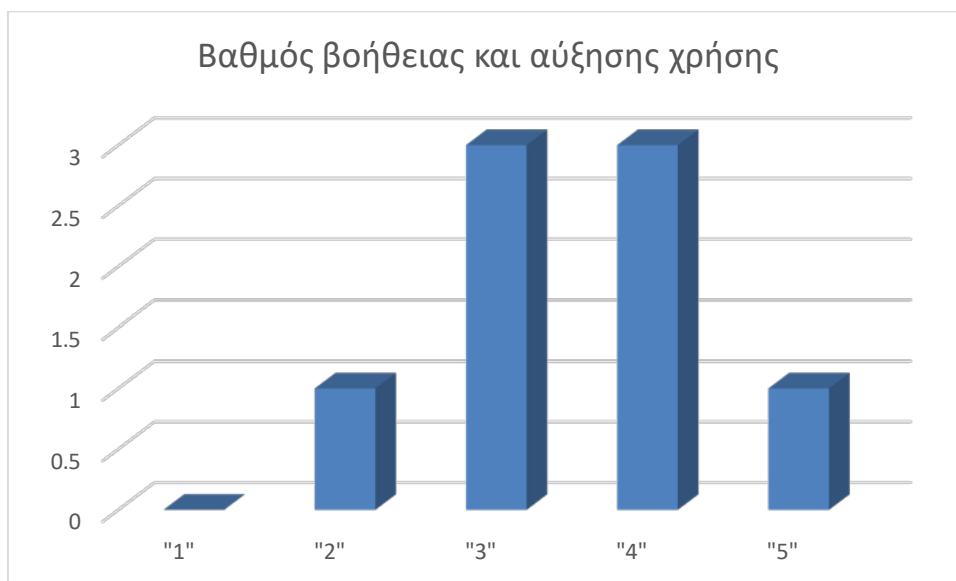
Για τα ερευνητικά έργα και τα ερευνητικά αποτελέσματα βλέπουμε ότι η ελεύθερη πρόσβαση και η πρόσβαση στην κοινότητα έχουν παρόμοια ποσοστά. Πολλά ιδρύματα θέλουν να κρατούν αυτά τα αποτελέσματα μόνο για την κοινότητα των φοιτητών τους ίσως και λόγω δημοσιεύσεων σε περιοδικά που δεν τους επιτρέπουν την ελεύθερη πρόσβαση.

Αφού έχουμε δει όλες τις άδειες οι οποίες χρησιμοποιούνται για τα αποθετήρια, εξετάσαμε και τον βαθμό αποδοχής τους από τους χρήστες και τους δημιουργούς. Τα αποτελέσματα για την αποδοχή τα βλέπουμε στην παρακάτω εικόνα (41).

Εικόνα 41 Αποτελέσματα βαθμών αποδοχής

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στην παραπάνω εικόνα ο βαθμός αποδοχής των αδειών και από τους χρήστες και από τους δημιουργούς είναι μεγάλη. Το 70% περίπου των χρηστών θεωρούν ότι η αποδοχή είναι σχετικά μεγάλη.

Εικόνα 42 Αξιολόγηση χρήσης των CC ως προς τους χρήστες και τα αποθετήρια

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε και στην εικόνα 42 η διασπορά είναι μεγάλη. Βλέπουμε ότι κατά κύριο λόγο η άδειες από τους χρήστες και τους δημιουργούς βοήθησαν σε μέτριο έως μεγάλο βαθμό το αποθετήριο και αυξήσαν τη χρήση του. Παρόλα αυτά δεν βοήθησαν όλα τα αποθετήρια στον ίδιο βαθμό καθώς μόνο ένα θεώρησε πολύ θετική την ανάπτυξη των αδειών για το αποθετήριο. Κανένα από αυτά δεν έχει αρνητική γνώμη για τον βαθμό βοήθειας και την αύξηση της χρήσης.

4^ο Ερευνητικό ερώτημα: Υπάρχουν σκέψεις για μετατροπή των αδειών σε CC, και αν ναι σε τι βαθμό;

Κατά το τελευταίο ερώτημα ερωτήθηκαν οι υπεύθυνοι για την αλλαγή από άλλες άδειες σε άδειες CC. Για αυτό το ερώτημα πήραμε απάντηση από 6 από τους 15 ερωτηθέντες. Από αυτούς οι 4 μας απάντησαν ότι δεν υπάρχουν σκέψεις για τέτοια αλλαγή. Από τους υπόλοιπους η μία βιβλιοθήκη έχει σαν σκέψη την κοινή χρήση CC αδειών σε συνδυασμό με άλλες ενώ η τελευταία βρίσκεται ήδη σε στάδιο αλλαγής.

Κεφάλαιο 5^ο : Συμπεράσματα

Οι βιβλιοθήκες είχαν πάντα σαν έργο την συγκέντρωση, την οργάνωση και τον διαμοιρασμό βιβλίων, εργασιών και γενικότερα διάφορων πηγών, με στόχο να εξυπηρετήσουν εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς. Μεγάλο μέρος των βιβλιοθηκών ανά τον κόσμο έχουν προχωρήσει στην δημιουργία ψηφιακών αποθετηρίων, οι οποίες περιέχουν έργα των οποίων η χρήση και η πρόσβαση περιορίζονται από την ύπαρξη του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας αυτής έγινε μια ανασκόπηση στην ελληνική πραγματικότητα όσον αφορά τα ιδρυματικά αποθετήρια και την της άδειας πρόσβασης και χρήσης που χρησιμοποιούνται σε αυτά. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι:

- Στα ιδρυματικά αποθετήρια βλέπουμε ότι τα έργα τα οποία είναι αποθηκευμένα και βρίσκονται σε χρήση έχουν να κάνουν με εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς. Αυτά τα έργα είναι κυρίως πτυχιακές, μεταπτυχιακές και διδακτορικές εργασίες.

- Η βασική άδεια CC που χρησιμοποιείται για την πρόσβαση στα παραπάνω έργα είναι η CC BY-NC-ND (Αναφορά δημιουργού-Μη εμπορική χρήση- Όχι παράγωγα έργα).
- Όταν δεν χρησιμοποιούνται οι άδειες CC τότε για το ίδιο είδος εργασιών οι βασικές πολιτικές πρόσβασης είναι η ελεύθερη πρόσβαση και η πρόσβαση στην κοινότητα. Βλέπουμε ότι σιγά σιγά διαμορφώνεται μια κουλτούρα από τα ιδρύματα να έχουν ανοικτή πρόσβαση στα περιεχόμενα τους. Μόνο για τα ερευνητικά τους έργα και αποτελέσματα μπορούμε να δούμε ότι κρατάνε ένα κομμάτι για την κοινότητα τους.
- Ο βαθμός αποδοχής των αδειών CC δείχνει να είναι μεγαλύτερος από τον βαθμό αποδοχής των υπόλοιπων αδειών.

Η ενσωμάτωση των αδειών CC, στα ελληνικά ψηφιακά αποθετήρια, δείχνει να κερδίζει έδαφος. Επίσης, αξιοποιείται τόσο από τους επαγγελματίες πληροφόρησης, όσο και από τους δημιουργούς κατά την αυτοαρχειοθέτηση. Δείχνει να υπάρχει αποδοχή για την εφαρμογή και υλοποίηση των αδειών CC, η οποία προωθεί και την κουλτούρα της ανοικτής πρόσβασης στους χρήστες (δημιουργούς και αναγνώστες) των ψηφιακών αποθετηρίων.

Κάτι άλλο που μπορούμε να παρατηρήσουμε από όσους δεν χρησιμοποιούμε κάποια άδεια CC αλλά κάποιου άλλου είδους πολιτική πρόσβασης είναι ότι η ελεύθερη πρόσβαση έχει αρχίσει να κερδίζει έδαφος και σε αυτό το κομμάτι, κυρίως και λόγω των ιδρυμάτων που έχουν λογική την πρόσβαση σε όλους σε σχέση με το παρελθόν που λόγω και της μη ύπαρξης του ίντερνετ έδιναν μόνο πρόσβαση στην κοινότητα τους και όχι κάπου αλλού. Τώρα όπως που έχει αναπτυχθεί το ίντερνετ και μεγάλο κομμάτι αυτών έχει ψηφιακές βιβλιοθήκες προτιμούν να δίνουν την ελεύθερη πρόσβαση σεβόμενοι πάντα τους δημιουργούς των αρχείων.

Βιβλιογραφία

Lynch, C. A. (2003). *Institutional repositories: essential infrastructure for scholarship in the digital age*. Ανάκτηση από <https://muse.jhu.edu/article/42865/pdf> [Πρόσβαση 30-04-2020]

Βράττη, Α. (2015). *Οδηγός Αδειών Ανοικτού Περιεχομένου CC*. Αθήνα: ΣΕΑΒ, Ανάκτηση από: http://repository.seab.gr/bitstream/1/26/1/20150316_OdigosCreativeCommonsCC_v1.pdf [Πρόσβαση 30-04-2020]

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (2004). *Κατευθυντήριες Οδηγίες για Κτίρια Λαϊκών Βιβλιοθηκών*. Ανάκτηση από: https://www.ekt.gr/sites/ekt-site/files/reports/EKT_library_buildings.pdf [Πρόσβαση 30-04-2020]

ΕΛΛΑΚ (2001). *CC Greece*. Ανάκτηση από: <https://creativecommons.ellak.gr> [Πρόσβαση 30-04-2020]

Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα (2015). *Οδηγός Αδειών Ανοικτού Περιεχομένου CC, - Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*. [Πρόσβαση 30-04-2020]

Καλλινίκου, Δ. (2005). *Αρχεία, Βιβλιοθήκες και Πνευματική Ιδιοκτησία*. Ανάκτηση από: <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/11163/acabib002a.pdf?sequence=1> [Πρόσβαση 30-04-2020]

Καλλινίκου, Δ. (2005). *Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα*. Αθηνά: Π.Ν. Σάκκουλας Α.Ε.Ε.Ε. [Πρόσβαση 30-04-2020]

Καλλινίκου, Δ., Καρούνος, Θ., & Παπαδόπουλος, Μ. (2008). Οι άδειες CC v.3.0 ΕΛΛΑΔΑ ως εφαρμογές Ανοικτής Πρόσβασης για την προαγωγή Ανοικτών Εκπαιδευτικών Αποθετηρίων στην Ελλάδα, *3ο Συνέδριο για το Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ)*, Ανάκτηση από: <https://repository.ellak.gr/ellak/handle/11087/1522> [Πρόσβαση 30-04-2020]

Καλλινίκου, Δ., Καρούνος, Θ., & Παπαδόπουλος, Μ. *Οι ελληνοποιημένες Άδειες CC*. Ανάκτηση από: <https://core.ac.uk/download/pdf/38299578.pdf> [Πρόσβαση 30-04-2020]

Κατσαρού, Γ. (1994). *Αλλαγή του τοπίου επιστημονικής πληροφόρησης με τη χρήση δημοσιευμάτων ανοικτής πρόσβασης και ιδρυματικών αποθετηρίων*. Ανάκτηση από <http://eprints.rclis.org/11417/1/4.02.FullText.pdf> [Πρόσβαση 30-04-2020]

Κουλούρης, Α. (2005). *Ροές εργασιών ψηφιακής βιβλιοθήκης*. Ανάκτηση από https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/2501/1/02_chapter_05.pdf [Πρόσβαση 30-04-2020]

Κουλούρης, Α. (2015). *Ανοιχτά δεδομένα και πολιτικές πρόσβασης στο ψηφιακό περιεχόμενο*. Ανάκτηση από: https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/2502/1/02_chapter_06.pdf [Πρόσβαση 30-04-2020]

Μάνεση, Κ. & Κουλούρης, Α. (2015). *Διαχείριση Ψηφιακού Περιεχομένου*. Ανάκτηση από: https://repository.kallipos.gr/pdfviewer/web/viewer.html?file=/bitstream/11419/2496/1/9558_master_document.pdf [Πρόσβαση 30-04-2020]

Μπάνος, Ε. (2007). *Ελληνικά Ακαδημαϊκά Αποθετήρια και Ψηφιακές Βιβλιοθήκες ανοικτής πρόσβασης*. Ανάκτηση από: <http://vbanos.gr/wp-content/uploads/2008/05/2870559-standard.pdf> [Πρόσβαση 30-04-2020]

Τσιαβός, Π. (2008) *Εφαρμογές Αδειών Ανοικτού Περιεχομένου στο Web 2.0 και ο μεταβαλλόμενος ρόλος της βιβλιοθήκης: από τα ανοιχτά αποθετήρια στο κοινωνικό λογισμικό*. Ανάκτηση από: <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/12717/tsiabos.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [Πρόσβαση 30-04-2020]

Τσιαβός, Π. *Προσεγγίζοντας το φαινόμενο των CC: Νομικές, Οργανωτικές, Ιδεολογικές και Τεχνολογικές Διαστάσεις*. Ανάκτηση από: https://repository.ellak.gr/ellak/bitstream/11087/1434/2/Downloads_Report_on_the_Use_of_CC_Licenses_el.pdf [Πρόσβαση 30-04-2020]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ηλικία *

Δηλώστε την ηλικία σας αριθμητικά (πχ 25, 40, 55)

Η απάντησή σας

Εκπαίδευση *

Πτυχίο ΑΕΙ (όπου ΑΕΙ και πρώην ΤΕΙ)

Μεταπτυχιακό

Διδακτορικό

Απολυτήριο λυκείου

Απολυτήριο γυμνασίου

Άλλο: _____

Σε ποια βιβλιοθήκη εργάζεστε *

Η απάντησή σας

Με τι ιδιότητα εργάζεστε στη βιβλιοθήκη *

- Βιβλιοθηκονόμος
- Πληροφορικός - Μηχανικός
- Διοικητικό Προσωπικό
- Άλλο: _____

Με τι σχέση εργασίας;

- Τακτικός - Μόνιμος
- Αορίστου χρόνου
- Ορισμένου χρόνου
- Σύμβαση έργου
- Άλλο: _____

Έχετε αποθετήριο στο φορέα σας *

Αν δεν έχετε αποθετήριο μην συμπληρώσετε τις υπόλοιπες ερωτήσεις

- Ναι
- Όχι
- Άλλο: _____

Το αποθετήριο σας είναι *

- Ιδρυματικό
- Θεματικό
- Και τα δύο
- Υπάρχουν δύο αποθετήρια (ένα ιδρυματικό και ένα θεματικό)
- Άλλο: _____

Σε τι λογισμικό έχει υλοποιηθεί το αποθετήριο σας

- DSpace
- Fedora
- EPrints
- Άλλο: _____

Τι περιεχόμενο συγκεντρώνεται στο αποθετήριο *

Δεν υπάρχει περιορισμός στις επιλογές

- Πτυχιακές εργασίες
- Μεταπτυχιακές εργασίες
- Διδακτορικές διατριβές
- Μετα-διδακτορικές διατριβές
- Άρθρα περιοδικών
- Πρακτικά συνεδρίων
- Παρουσιάσεις
- Διαλέξεις
- Τεχνικές αναφορές
- Τεχνικές μελέτες
- Ερευνητικά αποτελέσματα
- Ερευνητικά έργα
- Μαθήματα
- Αρχειακό υλικό
- Βιβλία
- Φωτογραφίες
- Βίντεο
- Άλλο

Το αποθετήριό σας έχει υλοποιήσει αυτοαρχειοθέτηση *

Ναι

Όχι

Άλλο: _____

Σε τι περιεχόμενο

Επιλέξτε όπου εφαρμόζεται αυτοαρχειοθέτηση (δεν υπάρχει περιορισμός)

Πτυχιακές εργασίες

Μεταπτυχιακές εργασίες

Διδακτορικές διατριβές

Μετα-διδακτορικές διατριβές

Άρθρα περιοδικών

Πρακτικά συνεδρίων

Παρουσιάσεις

Διαλέξεις

Τεχνικές αναφορές

Τεχνικές μελέτες

Ερευνητικά αποτελέσματα

Ερευνητικά έργα

Μαθήματα

Αρχειακό υλικό

Βιβλία

Φωτογραφίες

Βίντεο

Άλλο

Χρησιμοποιείτε άδειες Creative Commons στο αποθετήριο *

Αν η απάντηση είναι όχι ή άλλο μεταβείτε στην ερώτηση "Αν δεν χρησιμοποιείτε Creative Commons, έχετε άλλες άδειες"

- Ναι
- Όχι
- Άλλο: _____

Ποια άδεια (ή ποιες άδειες) Creative Commons χρησιμοποιείτε στο αποθετήριό σας συνήθως;

Δεν υπάρχει περιορισμός στις επιλογές

- Αναφορά στον αρχικό δημιουργό (Attribution, CC BY)
- Αναφορά και παρόμοια διανομή (Attribution + Share alike, CC BY-SA)
- Αναφορά και όχι παράγωγα έργα (Attribution + No Derivatives, CC BY-ND)
- Αναφορά και μη εμπορική χρήση (Attribution + Non Commercial, CC BY-NC)
- Αναφορά, μη εμπορική χρήση και παρόμοια διανομή (Attribution + Non Commercial + Share alike, CC BY-NC-SA)
- Αναφορά, μη εμπορική χρήση και όχι παράγωγα έργα (Attribution + Non Commercial + No Derivatives, CC BY-NC-ND)
- CC0 (No Rights Reserved) αλλιώς public domain (δημόσιο περιεχόμενο)

Συμπληρώστε (αν γνωρίζετε) ποια άδεια Creative Commons χρησιμοποιείται ανάλογα με το περιεχόμενο

CC BY = Αναφορά στον αρχικό δημιουργό (Attribution), CC BY-SA = Αναφορά και παρόμοια διανομή (Attribution + Share alike) CC BY-ND = Αναφορά και όχι παράγωγα έργα (Attribution + No Derivatives), CC BY-NC = Αναφορά και μη εμπορική χρήση (Attribution + Non Commercial), CC BY-NC-SA = Αναφορά και μη εμπορική χρήση και παρόμοια διανομή (Attribution + Non Commercial + Share alike), CC BY-NC-ND = Αναφορά, μη εμπορική χρήση και όχι παράγωγα (Attribution + Non Commercial + No Derivatives), CC0 = Δημόσιο περιεχόμενο (public domain) (No Rights Reserved)

	CC BY	CC BY-SA	CC BY-ND	CC BY-NC	CC BY-NC-SA	CC BY-NC-ND
Πτυχιακές εργασίες	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Μεταπτυχιακές εργασίες	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Διδακτορικές διατριβές	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Μετα-διδακτορικές διατριβές	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Άρθρα περιοδικών	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Πρακτικά συνεδρίων	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Παρουσιάσεις	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Διαλέξεις	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Τεχνικές αναφορές	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Τεχνικές μελέτες	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ερευνητικά αποτελέσματα	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ερευνητικά έργα	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Μαθήματα	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Αρχειακό υλικό	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Βιβλία	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Φωτογραφίες	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Βίντεο	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Άλλο	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ποιος ο βαθμός αποδοχής των αδειών Creative Commons από τους χρήστες και τους δημιουργούς

Απαντήστε αν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία ή από την εμπειρία σας

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

Θεωρείτε ότι οι χρήση των αδειών Creative Commons από τους χρήστες και τους δημιουργούς βοήθησαν στη λειτουργία του αποθετηρίου και αύξησαν τη χρήση του

Απαντήστε αν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία ή από την εμπειρία σας

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

Αν δεν χρησιμοποιείτε Creative Commons, έχετε άλλες άδειες χρήσης

Απαντήστε εφόσον έχετε απαντήσει όχι ή άλλο στην ερώτηση "Χρησιμοποιείτε άδειες Creative Commons στο αποθετήριο"

- Ναι
- Όχι
- Άλλο: _____

Οι άδειες αυτές που έχετε βασίζονται στις Creative Commons

Απαντήστε εφόσον έχετε απαντήσει όχι ή άλλο στην ερώτηση "Χρησιμοποιείτε άδειες Creative Commons στο αποθετήριο"

- Ναι
- Όχι
- Άλλο: _____

Αναφέρατε τις άδειες χρήσης που χρησιμοποιείτε στο αποθετήριο με βάση την παρακάτω κατηγοριοποίηση

Απαντήστε εφόσον έχετε απαντήσει όχι ή άλλο στην ερώτηση "Χρησιμοποιείτε άδειες Creative Commons στο αποθετήριο"

- Κλειστή πρόσβαση (διαθέσιμα μόνο τα μεταδεδομένα)
- Πρόσβαση με IP και VPN (μόνο για την κοινότητα της βιβλιοθήκης)
- Ελεύθερη πρόσβαση (ανοιχτή και ελεύθερη σε όλους τους χρήστες)
- Άλλο: _____

Συμπληρώστε (αν γνωρίζετε) ποια άδεια χρησιμοποιείται ανάλογα με το περιεχόμενο

Απαντήστε εφόσον έχετε απαντήσει όχι ή άλλο στην ερώτηση "Χρησιμοποιείτε άδειες Creative Commons στο αποθετήριο". Οι επιλογές είναι: κλειστή πρόσβαση (δηλαδή εμφάνιση μόνο των μεταδεδομένων), πρόσβαση στην κοινότητα (σε χρήστες με IP του φορέα ή με τη χρήση VPN), ελεύθερη πρόσβαση (ελεύθερη και ανοιχτή σε όλους)

	Κλειστή πρόσβαση	Πρόσβαση στην κοινότητα	Ελεύθερη πρόσβαση	Άλλο
Πτυχιακές εργασίες	☐	☐	☐	☐
Μεταπτυχιακές εργασίες	☐	☐	☐	☐
Διδακτορικές διατριβές	☐	☐	☐	☐
Μετα-διδακτορικές διατριβές	☐	☐	☐	☐
Άρθρα περιοδικών	☐	☐	☐	☐
Πρακτικά συνεδρίων	☐	☐	☐	☐
Παρουσιάσεις	☐	☐	☐	☐
Διαλέξεις	☐	☐	☐	☐
Τεχνικές αναφορές	☐	☐	☐	☐

Τεχνικές μελέτες	☐	☐	☐	☐
Ερευνητικά αποτελέσματα	☐	☐	☐	☐
Ερευνητικά έργα	☐	☐	☐	☐
Μαθήματα	☐	☐	☐	☐
Αρχειακό υλικό	☐	☐	☐	☐
Βιβλία	☐	☐	☐	☐
Φωτογραφίες	☐	☐	☐	☐
Βίντεο	☐	☐	☐	☐
Άλλο	☐	☐	☐	☐

Ποιος ο βαθμός αποδοχής των αδειών από τους χρήστες και τους δημιουργούς
Απαντήστε αν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία ή από την εμπειρία σας

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

Θεωρείτε ότι οι χρήση των αδειών από τους χρήστες και τους δημιουργούς
βοήθησαν στη λειτουργία του αποθετηρίου και αύξησαν τη χρήση του
Απαντήστε αν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία ή από την εμπειρία σας

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

Θα σκεφτόσασταν να αντικαταστήσετε τις άδειες που έχετε με τις Creative Commons

Απαντήστε μόνο εφόσον δεν χρησιμοποιείτε Creative Commons στο αποθετήριό σας και εφόσον έχετε απαντήσει όχι ή άλλο στην ερώτηση "Χρησιμοποιείτε άδειες Creative Commons στο αποθετήριο".

- Ναι
- Όχι
- Άλλο: _____